

Vizita S.S. Bartolomeu I al Constantinopolului

Comunicat

Cu vrerea bunului Dumnezeu în Treime laudat, Biserica Ortodoxă Română și poporul român s-au bucurat de vizita Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în perioada 24—28 octombrie 1999, ca urmare a invitației Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

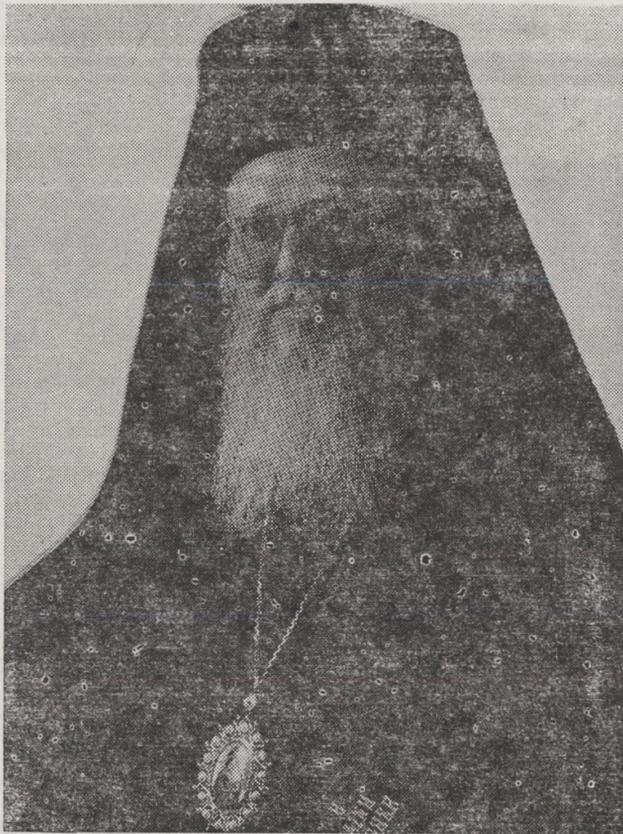
În zilele de 24—25 octombrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a participat la lucrările ultimei sesiuni plenare a simpozionului internațional cu tema „Un fluviu al vieții. De-a lungul Dunării până la Marea Neagră”, aflat la a treia ediție, organizat de fundația „Religie, Știință, Mediu”, sub înaltul patronaj al Sanctității Sale și al Comisiei Europene și care s-a desfășurat la București, Galați și Tulcea, în Delta Dunării.

În ziua de 26 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și delegația însoțitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au sfințit Biserica cu hramul Sf. Grigorie Palama, din cadrul universității „Politehnica” București, ridicată prin strădania Patriarhiei Române, a trustului „Aedificia Carpați” și a universității respective.

A doua zi, 27 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou din Basarabi, patronul Bucureștilor și al Catedralei Patriarhale, cei doi întâistătători și delegațiile însoțitoare au săvârșit Sfânta Liturghie la

Catedrala Patriarhală, în prezența a mii de credincioși, clerici, monahi și monahii din București și din țară, de față fiind și reprezentanți ai altor culte religioase, membri ai corpului diplomatic și personalități ale vieții publice din România, aducând împreună pri-

tului Patriarhiei, conferința cu tema „Biserica Ortodoxă și Europa”, la care au participat delegațiile celor două Biserici ortodoxe surori, reprezentanți ai cultelor religioase, personalități ale vieții publice, culturale și sociale din București, între care Dl. Emil Constantines-

nos de mulțumire bunului Dumnezeu pentru darurile Sale revărsate asupra poporului român și a întregii lumi.

În după-amiaza aceleiași zile, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a susținut, în marea aulă a Pala-

cu, președintele României, Dl. Ion Diaconescu, președintele Camerei Deputaților, și Dl. Radu Vasile, Prim-ministrul Guvernului României.

Un moment important al vizitei Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului în România, l-a constituit acordarea, în ziua de 28 octombrie 1999, de către Universitatea din București, a titlului de Doctor Honoris Causa pentru activitatea sa științifică, publicistică și ecumenică.

În continuare, la invitația D-lui academician Eugen Simion, președintele Academiei Române, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și delegația însoțitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au făcut o vizită la Academia Română.

În aceeași zi, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și delegația însoțitoare au fost primiți de președintele României, Dl. Emil Constantinescu. La primire au fost de față Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, membri ai Sfântului

(Continuare în pag. a 2-a)

† BARTOLOMEU I,
Patriarhul Ecumenic
al Constantinopolului

† TEOCTIST,
Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

(Continuare în pag a 8-a)
IOAN CRISTEA
Locotenent veteran de război
din Est și Vest

MOMENT ANIVERSAR — ȘELIMBĂR 400

Personalitatea lui Mihai Viteazul este binecunoscută tuturor românilor, stârnind admirația și prețuirea lor.

Zilele acestea, românii au sărbătorit 400 de ani de la glorioasa faptă a Viteazului, care pentru prima dată a reușit să-i strângă laolaltă pe toți cei de un neam și un sânge din cele două părți ale Carpaților.

Operația militară executată de Mihai pentru Ardeal a fost o mișcare bine calculată și planificată pe zile. Mihai și-a împărțit armata în două părți, mercenarii trecând pe la Buzău și apoi prin secuime, pentru a-i ridica la luptă și pe secuii ostii principelui Andrei Báthory.

Cealaltă oaste, oastea de țară, trecu mai târziu pe la Turnu Roșu, în frunte cu Buzeștii și se uni cu Mihai, care venise prin Brașov. Cele două oștiri s-au unit la 16/26 octombrie la Tâlmăciu și au ajuns la Șelimbăr

chiar când cardinalul Andrei Báthory, principele Transilvaniei, ajungea la porțile Sibiului.

Nunțul papal, Malaspina, veni în tabăra lui Mihai, încercând să mijlocească pacea, fără a reuși.

Bătălia a avut loc la 18/28 octombrie 1599. Oastea lui Mihai era superioară la număr celei a cardinalului, având vreo 20 000 de oameni. Mihai ocupase înălțimea Türkenhügel, în timp ce Báthory își așezase armata între Sibiu și Cibin.

Lupta a fost confuză și a ținut de la ora 9 dimineața până pe la ora 16. Atacul l-a început Baba Novac, care însă a fost respins după un prim succes. După ce Mihai declanșează al doilea atac, intervine linia a doua a oștirii cardinalului. Lupta părea pierdută pentru români, dar viteazul voievod intervine personal în luptă, seamănă panică în jurul său și reușește să câștige lupta,

risipind în dezordine oastea principelui.

În timp ce fugea spre Moldova, Báthory a fost ucis de secui. La 22 octombrie / 1 noiembrie, Mihai a intrat triumfal în Alba Iulia, călare pe un cal roib, îmbrăcat cu o manta albă și o tunică din același material.

Prin fapta sa a creat un precedent, a lansat un semnal generațiilor viitoare, care au știut că Unirea este posibilă.

Prin unirea Moldovei cu Ardealul și Țara Românească în 1600, a creat un stat puternic pentru un popor de viteji.

Joi, 28 octombrie, Consiliul Local din Șelimbăr și Fundația culturală „Șelimbăr 400” au organizat o ma-

(Continuare în pag. a 3-a)

ALEXANDRU DUMBRAVĂ,
student la Facultatea de Istorie a Universității „Lucian Blaga” Sibiu

La împlinirea a opt decenii de la înființarea Universității clujene

Hristos în Universitatea Ardealului*

Universitatea Ardealului — scriu aceste cuvinte cu un sentiment de justificată mândrie — această cetate a culturii zidită pe piscuri de creație românească, s-a caracterizat întotdeauna prin sobrietatea unei activități științifice de primul rang și prin conștiința limpede că ea este expresia supremă a poporului din care își sugere sevele creației. Ea n-a uitat niciodată că este a Ardealului, fără ca prin aceasta să renunțe la metoda științifică prin care s-a impus chiar și în fața străinătății. Știința nu e în chip necesar renunțare la rădăcinile proprii. Ea presupune o anumită metodă, însă dincolo de această metodă ce-i asigură obiectivitatea, alegerea domeniului de cercetat, ca și o anumită atmosferă spirituală, pot fi orientate sau cosmopolite, sau național-local, fără nici o împietare asupra spiritului obiectiv științific. Și firesc este ca Universitatea să respire în duhul poporului ale cărui forțe creatoare le reprezintă și să se preocupe — cu predilecție — de problemele vitale ale acestui popor. Este ceea ce a înțeles și a realizat deplin Universitatea Ardealului. De aceea o simțim așa de a noastră, așa de apropiată de sufletul nostru: ea e rodirea duhului transilvan sub zările creației științifice.

Și aceasta e cu atât mai firesc cu cât Universitatea nu este numai un templu al științei, ci și instituție de educație a studențimii. Educație desigur predominant științifică, fără însă a se dezinteresa și de formarea sufle-

tească necesară. Căci studenții nu sunt atât ucenicii unei științe pure, suspendate în stratosferă, cât ucenicii unei științe prin care să poată sluji poporului din care au ieșit. Prin educația aceasta a generațiilor studențești știința universitară primește și mai accentuat caracterul de slujire a poporului. Această funcție nu mai puțin esențială a înțeles-o deplin Universitatea Ardealului și a crescut studențimea nu numai în cultul științei, ci și în duhul Ardealului. Numai așa știința devine o forță constructivă în viața poporului și nu un pretext de dizolvare a energiilor lui creatoare.

Iar duhul Ardealului se caracterizează printr-o împletire specifică de național, social și religios. Duhul Ardealului e demnitate națională, conștiință dărză a permanenței și drepturilor românești pe aceste plaiuri (fără agresivitatea șovinismului exclusivist). Duhul Ardealului e sete de dreptate națională și socială, izbucnită vulcanic în vâltori revoluționare ce au zguduit istoria. Duhul Ardealului e conștiință creștină, sobră, bărbătească, dinamică, limpezită în secole de suferință pentru credință, organizată popular în cadrele largi ale spiritului șagunian. Și dacă ar fi să privim aceste elemente în perspectivă verticală, cred că nu greșim dacă punem la rădăcina naționalului și socialului duhul creștin. El a format Ardealul într-un anumit sens și învâluie în atmosfera lui toate

(Continuare în pag. a 4-a)

* Extras din volumul: „Hristos în Universitatea Ardealului”, Sibiu, 1946.

Diacon NICOLAE MLADIN

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan - la împlinirea vârstei centenare

În data de 9 noiembrie 1999, eruditul dascăl de Teologie dr. Iorgu Ivan va împlini venerabila vârstă de 100 de ani.

Mai multe generații de licențiați ai Institutelor teologice universitare din Sibiu și București, unde sărbătoritul a activat ani îndelungați, îi aduc profundul lor omagiu, odată cu prinosul de sinceră recunoștință.

Domnia Sa aparține unei ilustre generații de dascăli de Teologie din Sibiu și București, în rândul căreia se înscriu nume precum: pr. prof. dr. Nicolae Terchilă, pr.

prof. dr. Nicolae Neaga (intrat și P.C. Sa în al 98-lea an al vieții), pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, pr. prof. dr. Grigorie Marcu, pr. prof. dr. Spiridon Cădea, pr. prof. dr. Liviu Stan, pr. prof. dr. Grigorie Cristescu, pr. prof. dr. Teodor Bodogae, arhid. prof. dr. Emilian Vasilescu, ierom. prof. dr. Nicolae Mladin, pr. prof. dr. Ioan G. Coman, pr. prof. dr. Vladimir Prelipcean, pr. prof. dr. Dumitru Belu, pr. prof. dr. Sofron Vlad, pr. prof. dr. Milan Șesan, pr. prof. dr. Isidor Todoran, pr. prof. dr. Corneliu Sârbu, arhid. prof.

dr. Orest Bucevschi, prof. dr. Nicolae Chițescu, pr. prof. dr. Ștefan Lupșa, pr. conf. Gheorghe Șoima, arhid. prof. Nicolae Nicolaescu, pr. prof. dr. Ioan Rămureanu, prof. dr. Alexandru Elian, pr. prof. dr. Dumitru Călugăr, arhid. conf. dr. Nicolae Corneanu, pr. prof. dr. Mircea Chialda, pr. prof. dr. Alexandru Moisiu.

I-am nominalizat pe toți întrucât prezența personală, printre noi, a iubitului nostru prof. dr. Iorgu Ivan, i-a

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

25 OCTOMBRIE 1999

Veteranii de război cu onoare sărbătoresc Ziua Armatei

Armata a fost, este și va fi cel mai sănătos organism, păvăză de nădejde a poporului nostru pentru vremuri grele, vremuri care ar mai putea veni și de aceea să privim cu mândrie la cei ce poartă uniforma armatei noastre.

Patriotismul ostașului român a izvorât din nețărmurita dragoste de țară, cu trăinicie și permanență. Legătura cu glia strămoșească s-a manifestat, cu toată vigoarea în cele mai grele împrejurări în care s-a aflat țara de-a lungul vremii.

În cel de al II-lea război mondial țara noastră s-a găsit la un loc de răspântie, fiind așezată geografic între cele mai puternice țări ale Europei, țări care au început lupta între ele pentru dominarea lumii.

Poporul nostru și-a iubit pământul pe care s-a zămislit acum aproape 2000 de ani, și cu această iubire a putut să existe ca popor, înfruntând furtunile istorice care au trecut peste el.

România, țară mică, între cei doi coloși, a fost supusă presiunilor, amenințărilor cu desființarea, luându-i-se regiuni cu populație românească sub diferite forme și amenințări.

Rușii ne-au luat Basarabia și Bucovina, bulgarii două județe din Dobrogea, iar Hitler și cu Musolini au dăruit Ungariei horthiste partea de nord a Transilvaniei. Cu toate aceste umilințe, poporul român nu a renunțat la gândul lui de întregire, și-a păstrat în adâncul său speranța, dragostea de

(Continuare în pag a 8-a)

80 de ani de învățământ universitar românesc la Cluj-Napoca

Evenimentul cultural are totdeauna și o componentă comemorativă. În cadrul acestei dimensiuni anamnetice el își revelează caracteristica universală și capacitatea de unire în gândire a unui spectru larg de persoane, începând de la grupuri restrânse până la popoare sau până la ansamblul general al omenirii. Dar acest fapt va rămâne încă multă vreme la stadiul de deziderat pentru evenimentul cultural. Totuși, fiecare comemorare a deschiderii culturalului și educaționalului pentru masele largi de populație ne dă posibilitatea să marcăm unele împliniri a dezideratelor înaintașilor care vizau acest spectru de acțiuni. Inevitabil, actul de culturalizare pentru transilvăneni se leagă de persoana mitropolitului Andrei Șaguna, de amplul program de dezvoltare a rețelei școlare pe care acesta l-a inițiat. El realizase faptul că o națiune trebuie să-și consolideze o elită intelectuală care să fie capabilă să dialogheze cu cultura și spiritualitatea europeană. Chiar dacă a lansat învățământul de tip universitar prin cursurile teologice de la Sibiu, totuși dezideratul educației universitare nu era realizat. Mult mai târziu, sub aura regală a reîntregirii României, acest deziderat se va împlini. De aceea momentul comemorativ ține de sensul bun al mândriei naționale, deși mi se pare că a fost prea ușor trecut cu vederea de mass-media românească. Din această cauză dorim ca foile șaguniene ale Telegrafului Român să aducă spre luare aminte nației române că în acest brumar al lui 1999, Universitatea claudiopolitană a devenit octogenară și că ea a sărbătorit această vârstă în comunicarea suferitelor celor aproximativ 76 de promoții de absolvenți ai săi.

Rădăcinile universității sunt legate de primele instituții culturale universitare clujene ce au luat naștere în urma disputelor dintre catolici și protestanți, cum ar fi Universitatea ieziată fondată în Cluj la 1581, universitate ce se așeza în acele vremuri alături de instituțiile similare din Bratislava, Buda și Târnovo. În secolul al XVII-lea, după o scurtă întrerupere, acest așezământ de cultură va purta numele de „Academia claudiopolitană”, iar în vremea Mariei Tereza va fi numit Lyceum. După revoluția de la 1848, cu asentimentul lui Joseph Otvos — Ministrul Ungar al Educației, au fost reluate demersurile pentru organizarea unei Universități cu limbile de predare Maghiară, Română și Germană, ele însă au rămas doar la stadiul de inițiativă. Prin intermediul politicii reformiste promovate de Iosif al II-lea, în anul 1872 la Cluj se va deschide o Universitate dar cu o singură limbă de predare, cea maghiară. Dar acestea sunt rădăcinile multiculturalismului și multilingvismului pe care Universitatea noastră îl promovează astăzi și nicidecum rădăcinile Universității românești. Rădăcina sa este ascunsă în decizia de naționalizare pe care regele Ferdinand întregitorul o ia după primul război mondial, după unirea Transilvaniei cu patria mamă. De aceea, întâiul nume al Universității românești de la Cluj a fost „Universitatea Regele Ferdinand I”. Această Universitate avea patru facultăți, iar Academia teologică din acea vreme a dorit să i se alăture ca a cincea Facultate, dar vicisitudinile istorice ale timpului nu i-au permis aceasta până în anul 1992. După refugiu de la Sibiu, din timpul celui de al doilea război mondial, începând cu 1948 ea a funcționat sub numele de

„Universitatea Victor Babeș”, iar din 1959 sub numele de „Universitatea Babeș-Bolyai”, lărgindu-și gama specializărilor și a sectoarelor de cercetare, astfel că astăzi ea numără 18 facultăți cu 84 de catedre, dintre care patru sunt Facultăți de teologie.

Festivitățile comemorative au debutat cu un târg internațional de oferte de studiu la care au participat toate Universitățile din țară și Universități de renume din S.U.A., Germania, Ungaria, Republica Moldova și Ucraina. Studenții și vizitatorii târgului au putut vedea care sunt direcțiile de studiu propuse în planul educațional intern, dar și cele din contextul european și american. De asemenea, au putut face cunoștință cu principalele rezultate ale cercetării dezvoltate de Facultățile universităților românești.

În cadrul Sediului central al Universității noastre a fost organizată o expoziție în care fiecare facultate își prezenta structura actuală, strategia de dezvoltare și principalele lucrări ce reflectă stadiul cercetării pe care o promovează. Au fost scoase în evidență parteneriatele încheiate de fiecare facultate cu facultăți similare din Europa și din America. Această expoziție a fost vizitată de președintele României, vineri, 22 octombrie 1999.

Festivitățile comemorative s-au încheiat cu un simpozion intitulat „Universitatea și societatea în pragul mileniului trei” în cadrul căreia a fost prezentat programul de dezvoltare curriculară și de realizare a reformei structurale a planurilor de învățământ și a învățământului în ansamblul său în vederea optimizării și alinării sale la standardele euro-americe.

În sine această manifestare a reflectat un aspect eminent academic, aspect detașat de festivismele perioadei anterioare, dar a rămas un fapt ca oricare, consumat și parcă prea ușor uitat. E de datoria noastră să observăm că în urmă de 80 de ani românii din Transilvania și-au văzut visul cu ochii, că la această comemorare au participat în spirit toți înaintașii făuritori de programe de emancipare națională, că s-au bucurat de ea Gh. Lazăr, Andrei Șaguna, toți corifeii transilvăneni, că acum se vede mai bine ca oricând faptul că în dezideratele lor revoluționare românii au fost europeni și promotorii unei dreptăți sociale fără seamăn prin împrejurimi. Și iată de ce: Universitatea noastră are trei linii de predare: română, maghiară și germană; are un program special pentru minoritatea romilor; asigură pregătirea ucraienilor și a bursierilor din Republica Moldova; are o deosebită deschidere internațională și o largă arie de cercetare dezvoltată în cadrul Granturilor. Toate acestea așază universitarul clujeni fără urme de subiectivism și naționalism extremist în planul unei mândrii personale și naționale autentice. Astăzi, Clujul are cinci universități. Senatele solemne ale acestor universități (de Medicină și Farmacie, Tehnică, Agronomie și Academia de Muzică) au marcat în sesiunile lor festive că evenimentul de la 1 iulie 1919 a dat rod, sperăm ca el să rodească în continuare și că prin cultură și civilizație ne vom apropia tot mai mult de calea ce duce la Dumnezeu pentru ca mileniul trei să fie o încununare a faptului că Treimea este structura supremei iubiri și a rostului existenței noastre. Vivat, crescat, floriat Universitatis Napocensis.

Pr. IOAN CHIRILĂ

Comunicat

(Urmare din pag. 1)

Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanți de înalt nivel ai vieții politice, publice, culturale și științifice din București, membri ai corpului diplomatic.

În cadrul ceremoniei de primire, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a fost onorat cu cea mai înaltă distincție a României, ordinul național „Steaua României” în grad de mare cruce, acordată de președintele României, Dl. Emil Constantinescu, prin Decret prezidențial ca semn de recunoaștere a aportului Sanctității Sale la apropierea dintre biserici și popoare.

Cu același prilej, Sanctitatea Sa a oferit președintelui României, Dl. Emil Constantinescu, cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, „Marea Cruce a Sfântului Andrei”, pentru aportul Domniei Sale la propășirea României pe calea democrației, la sprijinirea idealurilor de pace și solidaritate umană și la promovarea bunelor relații între religii și popoare.

Programul vizitei Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în România, s-a încheiat printr-o întâlnire cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe

Române, în după-amiaza zilei de 28 octombrie 1999, la reședința patriarhală din București, în cadrul căreia au fost abordate o serie de aspecte de interes comun ale Ortodoxiei în general și ale celor două Biserici în special.

Drept mărturie a bucuriei prilejuită de vizita în România a Sanctității Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, și a momentelor de aleasă înălțare spirituală din aceste zile, cu voia preamiloștivilor Dumnezeu s-a întocmit această însemnare, astăzi, 28 octombrie 1999.

Criza spirituală a sfârșitului de secol sau nevoia de spiritualitate

Experiența cotidiană a acestui sfârșit de secol, impresionant și totodată traumatizant, îndreptățește titlul acestei expuneri sumare. Cele două „adjective” constituie paradoxul unei realități ce reclamă prezența umanului.

Când spunem impresionant ne gândim imediat la evoluția cercetărilor științifice și tehnice din ultima vreme, care depășesc cu mult limitele normalului. Este suficient să amintim fenomenul clonării umane cu toate implicațiile sale pentru a putea să ne dăm seama de stadiul progresului științific, adesea cu potențiale consecințe dezastruoase. Cu siguranță ne-am gândit la „avantajele” ce ar putea fi obținute în urma practicării pe scară largă a acestui fenomen, fără să luăm în considerare riscurile de natură socială și religioasă ce ar putea decurge din acesta. Dacă fenomenul în sine ar fi un eșec, oare am fi în stare să ne asumăm responsabilitatea unei monstruoșități? (Se știe că pentru clonarea primului mamifer — Dolly au fost necesare 277 de încercări). Ori viața este o proprietate privată ca să putem dispune în mod arbitrar de destinele ei? Stă în puterea noastră să ne arogăm dreptul de autoritate asupra ei? Cu siguranță că nu. Condiția noastră de creatură nu ne poate conferi un astfel de drept. Că lucrurile stau astfel ne încredințăm psalmistul, nimicnicia și capacitățile noastre limitate sunt o realitate mult prea evidentă: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Că vânt a trecut peste el și nu va mai fi și nu se va mai cunoaște locul său” (Ps. 102, 15-16).

Dar, o astfel de atitudine nu vine să opună științei, normele credinței încercând să limiteze cele dintâi posibilitățile?

Încadrat în limitele constructivului și ale binelui, progresul științific reflectă „chipul lui Dumnezeu” din om, capacitatea omului de „creator” sădită în ființa sa la Creație. Este colaborarea ființei umane la actul creator al universului.

Însă, când condiția umană încearcă să se „substitue” divinității, vocația creatoare este denaturată, ea devine „bablonie” și are loc o răsturnare în ierarhia valorilor, creatura tinde să devină „Creator” dar fără Izvorul creației-Dumnezeu. Părintele Stăniloae surprinde foarte sugestiv acest aspect: „Ființa

umană, în loc să se mulțumească în a rămâne și a progresa în comunicarea cu adevăratul Infinit voiește să devină ea însăși infinitul”. (Dr. prof. Dumitru Stăniloae, Ascetica și mistică ortodoxă). Este tendința de depășire a condiției sale de creatură, de autoafirmare și în cele din urmă de autonomizare. Inevitabil, constructivul devine astfel distructiv, iar starea firească este anulată. Anormalitatea „instaurată” luptă din răpuzeri să anihileze principiile normalității. Știința își arogă în acest caz drepturi mult prea mari, ignorând principiile firescului și nu în cele din urmă, ale moralității și ale credinței. Teologul și părintele Alexandru Schmemmann remarcă: „Trăim într-o epocă îngrozitoare și periculoasă din punct de vedere spiritual, nu numai din cauza urii și a vrăjmășiei, ci pentru că nu Dumnezeu, ci omul a devenit măsura tuturor lucrurilor”. Că este așa, realitatea istorică poate să confirme.

La polul opus, se află cealaltă față a umanului cu „aspirațiile” sale de hegemonie, care generează conflictele: internaționale (războaiele), sociale (crize economice), morale (lux, desfrâu, crime) etc., traume psihice și sociale ce macină adânc conștiințele umane. Ele nu sunt altceva, decât expresia existenței unui „vid” spiritual, precum și lipsa unui echilibru sufletec. Perversitatea contaminează ca un microb până și cele mai adânci cute ale spiritului. Scara valorilor este inversată, divinul fiind înlocuit adesea cu demonicul. „Atunci când omul încetează să mai adore pe Dumnezeu și după ce se plictisește de adorarea Sa, se prăbușește din treaptă în treaptă, de la dumnezeiesc la omenesc, apoi la animalic, la bestial și în final la satanic, căruia i se închină spre pierzare cu toată ființa sa”. (Pr. prof. Liviu Stan, Rasă și religie). Cuvintele profetului Isaia răsună ca un ecou stins în conștiința adormită a umanității sfârșitului de secol: „Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău...” (Is. 5, 20). Medicul și scriitorul Walker Percy descrie astfel acest sfârșit de secol: „Epoca noastră contemporană este smintită. Este stăpânită de un simțământ al absenței, o pierdere a identității personale,

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon IOAN CODOREAN

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan

(Continuare din pag. 1)

rechemat și pe ei, din lumina cea pură a fiitoare, unde în marea lor majoritate sălășluiesc, spre a ne binecuvânta și a ne reaminti de coplesitoarea responsabilitate de a le fi urmași.

Într-adevăr, responsabilitatea este sentimentul predominant, care ne stăpânește, acum când venim să-i aducem cinstire și sinceră urare de sănătate reputatului specialist în domeniul Dreptului canonic și al Dreptului laic, în general, prof. dr. Iorgu Ivan.

Din îndelungata-i viață de 100 de ani, cu care Dumnezeu l-a binecuvântat, și din laborioasa-i activitate ne vom opri doar la câteva aspecte, spațiu neîngăduindu-ne o prezentare exhaustivă a tot ceea ce a însemnat pentru învățământul teologic și pentru Biserica noastră o astfel de complexă și prestigioasă personalitate.

Originar din părțile oltenice, din tinerete, Domnia Sa s-a orientat spre studiul Teologiei, absolvind Seminarul teologic „Sf. Nicolae” din Râmnicu Vâlcea și concomitent și Liceul „Ioniță Asan” din Caracal. Între 1921—1925 a studiat la Facultatea de Drept a Universității din București (licențiat 1925), iar în continuare la Facultățile de Teologie și Filozofie ale aceleiași Universități, încununându-și și aici strădaniile cu titlul de licențiat.

În intervalul de timp dintre 1927—1930 a urmat cursuri de specializare, în domeniul Dreptului bisericesc, la Facultatea de Drept canonic din cadrul Institu-

tului catolic din Paris, la Facultatea de Drept a Sorbonei și la L'École Pratique des Hautes Études din Paris, iar între 1932—33 la Facultatea de Teologie din Atena.

Doctoratul l-a promovat la București în 1937.

Ca activitate practică menționăm: avocat în Baroul Ilfov, profesor la Școala de Cântăreți bisericești din București, asistent la catedra de Drept bisericesc de la Facultatea de Teologie din București, director în Ministerul Cultelor și Artelor, iar din 1949 și până la pensionare, în 1970 — profesor titular la catedra de Drept bisericesc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Revenit la București, a predat din 1972 disciplina de Drept bisericesc și Administrația la Institutul Teologic Universitar din București până în 1978, rămânând în continuare profesor consultant.

Paralel cu activitatea didactică a onorat o vreme și postul de jurist-consult la Arhiepiscopia Sibiului, după cum a funcționat și ca membru laic în Adunările și Consiliile eparhiale ale Arhiepiscopiei Sibiului și Bucureștiului.

De numele venerabilului dascăl se leagă și o bogată activitate științifică și de cercetare, publicând cărți, articole și studii.

Spațiul nu ne permite să prezentăm nici măcar o listă selectivă a acestora. Vom căuta să redăm doar un tablou al principalelor teme abordate. Amintim astfel:

— Căsătoria și familia în lumina canoanelor biseri-

cești și a legislației civile.

— Preoția ca taină și slujire în viața Bisericii.

— Principii canonice privind organizarea și administrația bisericească.

— Organele legislative, executive și de judecată, în Biserica.

— Situația canonică și juridică a bunurilor bisericesti.

— Colecții de legiuiri bisericesti și laice.

— Relațiile interortodoxe și interconfesionale.

Se poate observa ușor actualitatea, varietatea și însemnătatea problematicei dezbătute.

Ca om, ilustrul nostru dascăl a impresionat prin aleele trăsături de caracter precum: calitate, largă înțelegere față de oamenii și problemele acestora. A conștientizat permanent echilibrul ce trebuie să existe între spiritul și litera legii.

Ierarhii Mitropoliei Ardealului și Întâistătorii Bisericii noastre, care i-au fost contemporani, au avut în persoana Domniei Sale un sfetnic apropiat și responsabil.

Nu mai puțin, se cuvine a fi reținută pilduitoarea conduită ca părinte de familie.

Bunul Dumnezeu l-a răsplătit pe cel pe care îl sărbătorim astăzi, cu alesele Sale daruri de sănătate și viață îndelungată.

În semn de venerație și sinceră iubire, îl implorăm pe Părintele îndurării, să hărăzească, în continuare, sănătate, liniște, pace și viață lipsită de suferințe și încercări Domnului prof. dr. Iorgu Ivan.

Lumea spirituală a îngerilor

În a sa nemărginită bunătate, Dumnezeu nu s-a restrâns la propria contemplare; pentru împărțirea din binefacerile sale, a adus din neexistență la existență pe cele nevăzute și pe cele văzute. Prin Dumnezeu-Cuvântul s-au făcut toate „din tot ce s-a făcut” (Ioan 1, 3). A creat Dumnezeu mai întâi lumea spirituală, după care a creat lumea sensibilă și — în sfârșit — din aceste două, l-a creat pe om. După spusele Sf. Grigorie de Nazianz, a cugetat Dumnezeu întâi puterile îngerilor și cereștii și acestea au devenit faptă.¹ Îngerii au fost înainte de crearea lumii sensibile, căci zice Scriptura: „Când tresăltau laolaltă stelele dimineții, toți îngerii Domnului se bucurau foarte” (Iov 38, 7).

Dintru început, Biblia ne oferă mărturie despre existența îngerilor. Izgoindu-i pe Adam și Eva din Eden, „a pus (Dumnezeu) heruvimii cu sabie de foc, să păzească drumul spre pomul vieții” (Fac. 3, 24). Îngerii și-au făcut simțită prezența și în viața patriarhilor: Avraam, Isaac și Iacob.

Îngerii sunt ființe spirituale, libere, necorporale și imateriale, după cum spune psalmistul: „Cel ce faci pe îngerii tăi duhuri și pe slugile tale pară de foc” (Psalm 104, 4). În sprijinul acestora, ne vin cuvintele spuse de Iisus apostolilor, după învierea sa: „Duhul carne și oase nu are...” (Luca 24, 39). Care este natura și definiția ființei îngerului, precum și dacă ființa îngerilor este aceeași sau se deosebește de a unora de a altora, acestea numai Dumnezeu-Ziditorul le știe. El care le știe pe toate.²

Despre serviciul îngerilor, de preamărire și de lăudare a lui Dumnezeu, Profetul Isaia (6, 1-3), spune: „Am văzut pe Domnul stând pe tron înalt... Serafimii stăteau înaintea lui, fiecare având câte șase aripi: cu două își acopereau fețele, cu două picioarele, iar cu două zburau și strigau unul către altul, zicând: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea lui!”

În profeția sa, psalmistul arată prin ce cuvinte diavolul avea să-l ispitească pe Iisus, dus fiind pe aripa templului: „Îngerilor săi le va porunci Domnul să te păzească în toate căile tale; te vor ridica pe mâini, ca să nu se izbească de piatră piciorul tău” (Psalm 91, 11-12). Evanghelistul Matei (4, 10-11) arată, că după întreit și zadarnică încercare de a-l isptii, Iisus l-a respins categoric pe diavol, zicându-i: „Pleacă, Satana! (Retro, Satana) și iată, îngerii venind la Iisus, îi slujeau”.

Retras în pustie, din calea furiei Izebelei, pentru moartea preoților lui Baal, profetul Ilie a primit mâncare și apă, printr-un înger (I Regi 19, 5-8). Procrucul Daniil arată că a văzut pe cei trei tineri aruncați în cuptorul cu foc, ocrotiți de îngerul cu chip dumnezeiesc, prezent cu ei în cuptor (Dan. 4, 25).

La întrebarea pusă de apostoli: „cine este mai mare în împărăția cerurilor”, Iisus a dat ca exemplu un prunc cu sufletul curat și nevinovat, model de sinceritate și fără viclenie, cerându-le să nu disprețuiască pe vreunul dintre aceștia, că „îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui meu care este în ceruri” (Matei 18, 10). Acest verset biblic a fost considerat ca loc clasic pentru existența îngerilor păzitori.³

În convorbirea pe care Natanail a avut-o cu Iisus, pe care l-a recunoscut a fi Fiul lui Dumnezeu, a grăit apoi Iisus: „De acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și pogorându-se peste Fiul omului” (Ioan 1, 50 și 52). Nu poate fi omis faptul, că în Vechiul Testament (la locul numit ulterior Betel = Casa lui Dumnezeu) Iacob, în drum spre Mesopotamia culcat pe o piatră, pusă căpătâi, a avut un vis minunt. A visat o scară proptită de pământ, cu vârful atingând cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe scară (Fac. 28, 12).

Un deosebit serviciu al îngerilor îl constituie prezența lor în iconomia mântuirii neamului omenesc, la întemeierea și propășirea împărăției cerurilor. Îngerul Gavriil i-a vestit preotului Zaharia, că Elisabeta, soția lui, va naște un fiu care se va numi Ioan și „va merge înaintea Domnului” (Luca 1, 13 și 17). După șase luni, același înger i-a binevestit Preasfintei Fecioare Maria, că va naște pe Fiul lui Dumnezeu (Luca 1, 35). La nașterea lui Iisus, îngerul Domnului i-a încurajat pe păstori și le-a binevestit bucurie mare, că li s-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul (Luca 2, 10-11). În amarul suferințelor din Ghetsimani, când cu mare stăruință se ruga, iar sudoarea lui picura pe pământ cu picături mari de sânge, un înger din cer s-a arătat lui și-l întărea (Luca 22, 43-44). Când se lumina de ziua întâia a săptămânii, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Îngerul Domnului, pogorând din cer, a rostogolit piatra și a stat deasupra ei. Înfățișarea lui era luminoasă ca fulgerul, iar îmbrăcămintea lui albă ca zăpada” (Matei 28, 1-3). Femeilor mironosițe, venite la mormânt să ungă trupul lui Iisus și neaflându-l, li s-au arătat doi îngeri, în

chipul a doi bărbați, în veșminte strălucitoare, care le-au înștiințat că a înviat, după cum a spus pe când era în Galilea (Luca 24, 1-6). La înălțarea lui Iisus la cer, doi îngeri, în chipul a doi bărbați, îmbrăcați în haine albe, au stătut lângă apostoli, îmbrăbătându-i (Fapte 1, 10).

Pentru propovăduirea Evangheliei lui Iisus, apostolii au fost puși în temnița obștească, dar în timpul nopții un înger al Domnului, descuind porțile temniței, i-a scos afară (Fapte 5, 18-19). După ce Ap. Iacob ucis a fost cu sabia, Ap. Petru a fost luat și băgat în închisoare păzită de ostași. Un înger al Domnului, venind noaptea la el, l-a deșteptat și lanțurile i-au căzut de la mâini. Au trecut de străjile temniței, poarta deschizându-se singură și au ieșit împreună din ușița închisorii (Fapte 12, 1-10). Ca urmare a faptelor minunate ce s-au petrecut, era firesc ca Ap. Petru să aprecieze, că „îngerii sunt mai mari în tărie și în putere” (II Petru 2, 11). Îngerii au fost trimiși să le vină întru ajutor și să-i ocrotească pe cei ce lucrau în via Domnului, dar să-i și pedepsească pe cei păcătoși și răufăcători. Pe Irod Agripa, care l-a ucis pe Ap. Iacob, îngerul Domnului l-a lovit și — mâncându-l viermii — a murit (Fapte 12, 23).

Ca ființe libere, prin stăruința în bine, îngerii buni au rămas credincioși lui Dumnezeu, păstrându-și curăția și nevinovăția naturală. Prin harul divin s-au desăvârșit, ajungând la starea fericită de a nu mai fi mișcați înspre păcat, voința lor fiind în mod constant înclinată numai spre bine. Iisus a fost ispitit de saducei, care prea pământeste fiind și necunoscând Scripturile, nesocoteau marea putere a lui Dumnezeu și nu credeau în învierea morților. În răspunsul său, Iisus a precizat, că „la înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu, în cer” (Matei 22, 30). După cuvântul Ap. Pavel, „sunt trupuri pământești, sunt apoi trupuri cerești. Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune... întru putere... înviază trup duhovnicesc” (I Cor. 15, 40-44).⁴

Față de nemărginirea lui Dumnezeu, mintea îngerilor este mărginită, dar o întrece pe a omului. Îngerii, ființe mărginite, nu sunt legați de vreun loc anumit. Se găsesc în fiecare moment unde le-a fost solia, dar nu pretutindeni. Cerul este considerat a fi loc al îngerilor. Despre ziua celei de a doua venirii — a zis Iisus — „nimeni nu știe, nici îngerii din cer” (Marcu 13, 32). La judecată, „Domnul Iisus se va ivi din cer, cu îngerii puterii sale” (II Tes. 1, 7).

Pentru servirea lui Dumnezeu, deplasarea îngerilor se caracterizează prin sprinteneală, ardoare, agerime și promptitudine. În soliile lor îngerii au luat formă omenească, de bărbat sau de tânăr, spre a apărea astfel pe pământ. În misiunile lor, îngerii nu sunt limitați de pereți, de încuietori sau de peceti. Sunt prezenți, în chip spiritual acolo unde au fost trimiși, fără a fi prezenți simultan în două locuri deosebite. Îngerii sunt în slujba Providenței divine.⁵ Ei sunt ocrotitori și ajutători pentru cei drepti și evlavioși, în diferite situații dificile din viață. În primejdii, câți binecredincioși nu au simțit că s-au salvat, ca prin minune, prin mâna ocrotitoare a îngerului păzitor, trimis de Dumnezeu! O, dar îngerii sunt trimiși și spre a pedepsi marile păcate și gravele nelegiuiri ale aceluia care au abuzat de bunătatea și de multa îngăduință a lui Dumnezeu.

În parabola despre dragma cea pierdută, a arătat Iisus că „bucurie este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește” (Luca 15, 10). Dacă îngerii se interesează de cei încredințați să-i ocrotească și să-i ajute, este firesc să se bucure de îndreptarea unui păcătos. De la sine însuși îngerul nu poate să-i ofere ceva, dar poate să se roage pentru cel păcătos, ca Dumnezeu să se milostivească și să se reverse asupra lui din darul său cel desăvârșit.

Lumea îngerilor este alcătuită din trei ierarhii, fiecare dintre acestea fiind formată din câte trei cete. Prima ierarhie este formată din: ceata Serafimilor, ceata Heruvimilor cu ochi mulți și ceata Tronurilor celor preasfinte, unită de aproape și nemijlocit cu Dumne-

zeu. A doua ierarhie o formează cetele Domniilor, Puterilor și Stăpâniilor. A treia ierarhie este a Începătorilor, a Arhanghelilor și a Îngerilor.⁶

În Biblie sunt cunoscuți cu numele arhanghelii Mihail și Gavriil, pe care Biserica ortodoxă îi sărbătorește în ziua de 8 noiembrie. Mihail (cu înțelesul: Cine este ca Dumnezeu?) este conducătorul și ocrotitorul popoului lui Israil. „Iată, eu voi trimite înaintea ta pe îngerul meu — a zis Dumnezeu către Moise — ca să te păzească pe tine în cale și să te ducă în pământul pe care l-am pregătit” (Ieșire 23, 20). Gavriil (= Dumnezeu este puternic), este prezent în opera mesianică, binevestind venirea lui Hristos în lume. Cartea Tobit ne oferă numele îngerului Rafail, care a spus despre sine că este „unul din cei șapte îngeri care duc rugăciunile sfinților în fața slavei Celui Sfânt” (Tobit 12, 15).

Multe locașuri de închinare din țara noastră au hramul Sf. Arhanghelii Mihail și Gavriil. Biserica mănăstirii Războieni, cu hramul Sfinților Arhangheli, a fost ctitorită de Ștefan cel Mare și Sfânt, în anul 1496. Această biserică a fost ridicată întru amintirea și cinstirea eroilor căzuți, cu 20 de ani mai înainte, în anul 1476, în lupta cu Turcii, la Pârâul Alb. Ea va vesti mereu episodul cel mai dramatic din viața lui Ștefan Vodă, atribuit de posteritate, spre a-i lumina chipul lui eroic.⁷

Mănăstirea Agapia, cu hramul Sf. Arhanghelii Mihail și Gavriil, ctitorie a hatmanului Gavriil, fratele lui Vasile Lupu, a fost zidită în anii 1642—1647, mai la vale de schitul ctitorit în sec. al XIV-lea de sihastrul Agapie. Biserica mănăstirii a fost pictată de Nicolae Grigorescu în anii 1858-1861. Acolo funcționează seminarul teologic pentru maici și fete laice. A fost apreciat modul melodios de intonare al cântărilor bisericesti din Sf. locaș de închinare, ca fiind de o frumusețe îngerescă.

În anul 1634, Matei Basarab, domnitorul Țării Românești, a ctitorit mănăstirea Arnota cu hramul Sf. Arhanghelii Mihail și Gavriil, în amintirea scăpării găsite în acele locuri, urmăriți fiind de cete de turci. Mănăstirea este apreciată pentru importanțele mărturii istorice pe care le oferă și pentru arta sa religioasă. În pronaosul bisericii este mormântul lui Matei Basarab și al tatălui său.⁸

Între temele frecvent alese pentru icoane pe sticlă, sunt și Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil. Icoana Bunevestirii, din Făgăraș, datată din 1866, păstrată la Muzeul de artă populară din București, o înfățișează pe Preasfânta Fecioară Maria la rugăciune, cu cartea deschisă, într-un cadru din care se vede cerul instelat în timp ce arhanghelul Gavriil arată spre Duhul Sfânt care coboară. Acest înger ține în mâna stângă o floare, drept simbol al curăției și fecioriei.⁹

Icoana pe sticlă din Cârțișoara, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, păstrată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, asociază pe Sf. Ierarh Nicolae, cu Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, ca împreună păzitori și ocrotitori ai curăției și nevinovăției tinerelor văstare.¹⁰

Credincioșii bisericii dreptmăritoare îi venerază cu evlavie pe sfinții îngeri, ca pururea slujitori ai dumnezeieștii mării, la altarul ceresc. Se solicită ocrotirea sub acoperământul arșilor lor celor netrupești, bineștiind că ei sunt mijlocitori la Tronul ceresc, pentru dobândirea a ceea ce este de folos, pentru izbăvirea din primejdii și din nevoi.

Prof. PETRU DUMITREASĂ

1 Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, ed. a III-a, traducere de D. Fecioru, București, 1933, p. 49.

2 Ibidem, p. 47-48.

3 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentariu, vol. III, Cernăuți, 1933, p. 548.

4 Ibidem, p. 623-624.

5 Andrusos H., Dogmatica, trad. de Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 137-138.

6 Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 48.

7 Lemnaru Nedic, Pe o stâncă neagră, București, 1968, p. 90.

8 Vlăsie Mihai, Drumuri spre mănăstiri, Bacău, 1997, p. 70, 90 și 190.

9 Irimie C. și Focșa M., Icoane pe sticlă, București, 1969, p. 18, planșa 106.

10 Ibidem, planșele 109 și 110.

Pastorație și misionarism

Pastorația — lucrarea de conducere și îndrumare a credincioșilor pe calea mântuirii sufletești — este sinteza activității preotului păstor de suflute în parohia ce i s-a încredințat prin punerea mâinilor arhierului și prin așezarea sa în fruntea comunității credincioșilor. Principiile pastorației creștine — aceleași în toate timpurile — au fost și sunt aplicate ținându-se seama întotdeauna de împrejurările de ordin general și de evoluția societății în mijlocul căreia se desfășoară.

Istoria Bisericii ne arată că într-un chip păstoreau înaintașii noștri în secolele de demult când preocuparea cea mai de seamă era supraviețuirea popoului lor și propășirea lui în toate domeniile vieții culturale și sociale. Pentru a ilustra acest adevăr, este destul să răsfoim calendarele și publicațiile bisericesti dinainte de 1918, spre a constata specificul unei pastorații care îmbina elementul religios cu cel național, social și cultural. O atenție deosebită se dădea bunăstării popoului, progresului prin cultură și pregătirii lui pentru ceasul dezrobirii și al realizării idealului unității naționale depline. Se găsesc puține articole de conținut religios în aceste publicații bisericesti. Abundă în schimb, cele de cultură, literatură, economie agrară, medicină, științe aplicate și nelipsite lecturi distractive. Pe lângă slujba bisericască, preotul trebuia să poarte grija școlii românești pe care era chemat s-o ocrotească împotriva tendințelor — tot mai apăsătoare — de desființare și de înglobare în școala străină a puterii de stat, ca și împotriva inerției și nepăsării unor credincioși aplecați să cedeze cu ușurință școala către stat spre a scăpa de obligațiile bănești, și așa destul de multe și grele.

Preotul însuși — în tradiția unui popor de „sate și preoți” — expresia lui Nicolae Iorga — era nevoit să lucreze puținul pământ al Bisericii sau al său propriu, aflându-se de obicei între frunțașii gospodari ai satului. El trebuia să-și întrețină familia, de obicei numeroasă, mai mult din munca câmpului decât din veniturile epitrabilului. Ne putem închipui cât de puțin timp îi mai rămânea pentru studiu, lectură și meditație. Și cu toate acestea, ei au împletit cu vrednicie și grijile Martei și ale Mariei păstorind un popor și conducându-l pe calea muncii, a cinstei și omeneii.

Acest gen de pastorație a încetat odată cu vremurile noi de libertate națională și progres social când condiția morală, materială și socială a preotului a început să primească o rezolvare onorabilă. De la preotul plugar sau meseriaș, se înainteașă treptat spre idealul preotului integralist în care obligațiile gospodărești, ale sale sau ale Bisericii, lasă timp suficient și condiții bune pentru preocupările intelectuale de cultură profesională și generală.

În fiecare parohie se pot distinge trei feluri de credincioși. Mai întâi, marea masă a celor care cercetează din când în când biserică, o ajută după puteri mulțumindu-se cu atâta. Alții, pe lângă sprijin material și moral, fie prin tradiție sau din obișnuință, cercetează regulat biserică, ascultă cu evlavie Sfânta Liturghie și predica și se împărtășesc cu Sf. Taine. Există însă, în fiecare parohie, un grup mai mic sau mai numeros — după cum i-au pregătit înaintașii noștri — care nu se mulțumesc cu atâta. Cer și doresc să cunoască cât mai mult din învățătura de credință creștină ortodoxă, să cânte, să ia parte activă la cultul divin. Pentru aceștia nu este suficientă o predică duminicală din cadrul sfintei Liturghii care, în chip firesc, nu poate cuprinde toate elementele învățăturii, cultului și vieții morale a creștinului. Pentru aceștia, preotul păstor de suflute cu zel apcstolesc, trebuie să officieze Vecernia duminicală, slujbele de miercuri și vineri seara, mai ales în timpul posturilor mari, adăugând — duminica — un program de citiri și tâlcuiri biblice, lecturi morale din Vechiul Testament, din Viețile Sfinților și din cărțile duhovnicești, din cântări liturgice și alte cântări duhovnicești. Avem — ceea ce înaintașii noștri nici n-au visat — bune cărți de predici, studii și materiale omiletice în revistele centrale și mitropolitane, traduceri bune din sfinții Părinți ai Bisericii, pe care se cuvine să le utilizăm în pastorația zilelor noastre. În cadrul acestor programe este locul potrivit ca, prin deprinderea cântării omofone, să se suplimenteze lipsa tot mai simțită a cântăreților de strană, să se scoată în evidență frumusețea și bogăția cultului divin ortodox atât de apreciat și de creștinii de alte confesiuni. Este dezoilant să asculti o sfântă Liturghie cu răs-punsurile liturgice date de un singur cântăreț și acela lipsit — uneori — de darul vocii și auzului muzical. O astfel de slujbă com-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Prof. Dr. GHEORGHE LIȚIU

(Urmare din pag. 1)

Moment aniversar

nifestație de aniversare a bătăliei prin care a fost posibilă Unirea Ardealului cu Țara Românească.

Cu această ocazie a fost dezvelit bustul lui Mihai Viteazul, realizat de artistul plastic Ioan Cădea, bust care a fost amplasat în curtea Căminului cultural.

Pentru a anima manifesta-

ția, studenții de la Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu” din Sibiu au făcut o reconstruire a principalelor momente ale istorice bătăliei din urmă cu patru secole.

Tot cu ocazia acestei aniversări, Banca Națională a

hotărât să emită o monedă de aur cu chipul lui Mihai Viteazul. Deși au fost invitați la ceremonie, atât reprezentanții Guvernului cât și cei ai Președinției au lipsit.

Trecând peste toate greutățile timpurilor noastre, românii au arătat că știu să-și respecte înaintașii și să le cinstească memoria.

Criza spirituală a sfârșitului de secol

(Urmare din pag. a 2-a)

o schimbare între sentimentalitate și furie... Acest secol este cel mai dezvoltat științific, cel mai sentimental, dar și cel mai criminal din istoria umanității. Și într-adevăr, realitățile cotidiene fac dovada că lucrurile nu stau altfel. Bunăoară, conflictele interstatale pentru un petec de graniță evidențiază o carență acută de credință și de iubire interumană. Este expresia unei realități izbitoare. Omul acestui secol nu poate să accepte limitele propriului eu și nici faptul că este doar un stăpân relativ al acestei lumi, un simplu uzufructuar al acestui pământ și încearcă să uzurpe calitatea de „Stăpân absolut”, prin modalități machiavelice. Dacă s-ar încerca stabilirea unui raport între natalitate și mortalitatea rezultată în urma actelor de genocid, de orice natură, constatarea credem că ar fi tristă. Și aceasta nu pentru că raportul nu ar fi nici măcar de egalitate, ci pentru faptul că balanța ar înclina mult spre cea din urmă. Și din nefericire, cauza nu se află în afară de noi, nu este una impersonală, ci chiar înăuntrul fiecărei persoane în parte. „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădulele voastre?” (Iacov 4, 1). Și parcă nu ar fi destul.

În contextul unei atari situații asistăm continuu la asaltul unui număr de-a dreptul spectaculos de mișcări și curente religioase de factură variată: New-Age, yoga, spiritism, practici oculte sau diferite metode terapeutice, pe bază de meditație și hipnoză, care își „pretind” drept și întâietate asupra sufletului oferind o seamă de „soluții” pentru ieșirea din acest impas „spiritual”. Fiecare încearcă să ofere hrană „spirituală” potrivit conceptului propriu-subiectivist.

Slogane de genul „alege viața”, „treziți-vă”, „noua eră” constituie principalul mobil de stârnire a curiozității, de atragere și chiar de convingere. Din nefericire, sub masca unor astfel de concepte și moduri de a fi, se ascunde o realitate mutilată. Neajunsul acestor pretinse „grupări religioase” — impropriu denumite astfel — se reflectă în acțiunea lor unilaterală asupra facultăților sufletului denaturând experiența unui sentiment religios autentic. Sufletul fiind de natură spirituală constituie o unitate ce nu poate fi divizată ci trebuie luat în ansamblu sau unitar: rațional, sentimental și volițional. De asemenea în aceste practici hipnotico-meditative sufletul neavând subiect concret de relație este în derivă, „prezența divinului” este obscură, ba chiar absentă, iar sufletul este hrănit cu iluzii deșerte.

Paradoxal, dar dintr-odată în cadrul unei „inflații spirituale” asistăm totuși la o absență, la o criză de spiritualitate sau cel mult la o spiritualitate „patologică” greșit înțeleasă. Se potrivesc foarte bine cuvintele lui Andre Marlaux: „secolul XXI va fi religios sau deloc”. Contextul istoric înclină să-i dea dreptate, căci în cadrul unei religiozități fracționare, credința este pusă sub semnul întrebării căutându-și identitatea. Însă, ea nu comportă jumătăți de măsură și nici „surogate” complementare care să poată satisface nevoile sufletului. Așadar, pretinsele „remedii” s-au dovedit a fi nesatisfăcătoare și zadarnice.

Pastorație și misionarism

(Urmare din pag. a 3-a)

promite scopul înalt al trăirii religioase în Sfânta Liturghie. Efortul spiritual al preotului în cadrul acestui program, menit să satisfacă cerințele credincioșilor de care am amintit, nu va întârzia să-i aducă cele mai mari satisfacții sufletești, dar mai ales conștiința unei datorii împlinite. Dacă nu sunt satisfăcuți în zelul lor religios de cunoaștere și de trăire duhovnicească, în duminica întregă, ei vor îngroșa numărul defecților care părăsesc Biserica în speranță, deșartă — desigur, de a găsi aiurea ceea ce caută.

Pastorația astfel înțeleasă primește dimensiuni de misionarism religios, nu în sensul — uneori peiorativ — dat acestui cuvânt, care frizează prozelitismul religios, ci în sensul de misionarism intern, de dinamizare a sentimentului religios, de creștere pe făgașul tradiției autentice ortodoxe. Se înțelege că, în aceste condiții și predica devine o predică misionară. Ea trebuie pregătită cu toată competența, rostită cu însuflețirea cuvenită, izvorâtă din iubirea preotului păstor de suflete pentru credincioșii ce i-au fost încredințați.

Se spune că în îndepărtata Indie, un călător occidental a rămas uimit că oile merg după păstor. El a cerut ciobanului să-i împrumute cojocul, căciula, traista, toiagul și întreg costumul acestuia pentru a vedea dacă

Și atunci se pune fireasca întrebare: reflectă oare această stare normalitatea? Perțința firescului ne determină să afirmăm cu obiectivitate. Dar, într-o lume a secularismului, într-o societate secularizată și secularizantă, consecințele sunt „firești” dacă luăm în considerare cauzele care au generat această situație. Nefirești sunt totuși cauzele ce au creat această stare nefericită, în care unanimitatea a ajuns să secularizeze totul până și credința.

Într-o lume modernă, tehnicită și super-tehnicizată, unde confortul și mondenitatea au depășit sfera fizicului corupând până și spiritul, omul a uitat de Dumnezeu sau nu mai vrea să-și amintească de El. „A uita înseamnă, în primul rând a exclude din viața ta pe cel uitat, a înceta să trăiești cu el, a te rupe de el. Iar a-l uita pe Dumnezeu înseamnă nu numai a înceta să te gândești la El, ci chiar a te rupe de El, care este viața, a înceta să trăiești cu El și întru El” (Alexandre Schmemmann, Euharistia). Uitarea așterne în suflet sentimentul absenței a tot ceea ce înseamnă: credință, nădejde, iubire, iar absența generează „criza” concretizată prin amortirea spirituală, care nu ezită să conducă în final la moarte sufletească. Uitarea nu este doar oponenta „amintirii” cât mai ales a credinței, a nădejzii, iubirii și a rugăciunii sau dialogului.

Tocmai în aceasta constă criza spirituală a acestui sfârșit de veac, în ignorarea realismului teandric, renunțarea la „dialogul” — rugăciunea cu Dumnezeu. Din păcate acțiunile omului nu poartă amprenta statului dumnezeiesc, iar Dumnezeu este „absent” din planul existenței umane. Și dacă Dumnezeu nu face parte din viața omului, însăși existența sa este pusă sub semnul incertitudinii: „Acolo unde nu e Dumnezeu, nu este deloc omul” (Nicolae Berdiaev). Nu este vorba de ipoteza deistă ori existențialistă și nici măcar de cea a lui Nietzsche, ci de una cu mult mai gravă denumită „egocentrism uman” conform căreia omul se crede suficient sieși și plin de sine, iar Dumnezeu „nu mai încapă în el” după expresia părintelui Stăniloae.

Gravitatea acestei stări de fapt este cu atât mai mare, cu cât omul, nu numai că nu „poate”, ci nu vrea să recunoască adevărata, dar trista realitate. Se zbate „inconștient” într-un „perpetuum mobile” al confuziei și în același timp, în mod „conștient” refuză să renunțe la o astfel de stare. Este starea de confuzie, de rătăcire spirituală identică cu cea a fiului risipitor din Evanghelie (Lc. 15, 11), el însuși fiind un fiu risipitor al mărgăritarelor Evangheliei lui Hristos. Caută soluții, rătăcind prin propria existență pentru a-și găsi explicația propriului său destin în acest univers. Cercetează mereu, dar „fără” și „în afară” de Dumnezeu — așa cum fiul „risipitor” încearcă să-și caute fericirea altundeva decât în casa părintelui său — refuzând ca și acesta din urmă protecția și dragostea Părintelui Ceresc.

Este momentul să ne trezim din această amortire spirituală. Poate am stat prea multă vreme cu spatele spre Dumnezeu. A venit momentul să ne întoarcem spre El, până nu este prea târziu, să ne examinăm conștiința și să ne întrebăm: „Quo vadis homine?”

oile vor merge și după el. Spre surprinderea lui, oile nu l-au urmat. Foarte contrariat, călătorul l-a întrebat pe cioban dacă într-adevăr oile nu merg niciodată după un străin. — „Ba da, a răspuns ciobanul, merg și după un străin dar numai atunci când sunt bolnave”.

Citind această istorioară, ne vin în minte în chip firesc, cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos despre păstori și năimiți, despre oile care „cunosc glasul păstorului” și merg după el (Ioan X, 4). Frumoasa metaforă este plină de semnificații adânci. Adevăratul păstor de suflete — și nu năimitul, de care „să nu fie” printre noi — își sacrifică, dacă nu trupul, atunci cel puțin timpul și toată preocuparea pentru a satisface așteptările tuturor credincioșilor, îndeosebi a celor mai zeloși și mai dornici de o trăire autentică creștinească, în spiritul tradiției Bisericii noastre. Aceștia îl urmează cu dragoste și admirație. Ei nu urmează pe străin decât atunci când sunt „bolnave”, când sufletele lor nu găsesc hrana duhovnicească de care au trebuință.

Pastorația noastră misionară nu are drept obiectiv tendințe de prozelitism, ci preocuparea de a ne întări credincioșii în credința cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credință, păstrând astfel „unitatea credinței și împărțirea Sfântului Duh” în Biserică.

(Urmare din pag. 1)

manifestările poporului. El este coordonata principală a istoriei lui.

E firesc, așadar, ca activitatea Universității ardelenice să se fi îndrumat pe aceste alvii ale spiritului transilvan. Și e firesc ca mai ales în vremea refugiului ei la Sibiu — vreme de sângerare și revoltă — aceste coordonate să iasă mai mult în evidență. Asupra primelor două coordonate nu ne oprim: pe noi ne interesează numai latura creștină. Și anume, în special ca element de educație a tineretului studentesc. Altfel ar trebui să amintim aspectele creștine ale creației ardelenice universitare și mai ales colaborarea sinceră dintre Biserica Ardealului și Universitate, aici în Sibiu Ortodoxiei ardelenice, cetatea spiritualității românești. Căci nici nu era posibil ca în vremuri de restriște poporul și Universitatea să nu-și găsească ultimul reazim al nădejdelor de mai bine sub cupola aceleiași Biserici care a condus neamul acesta prin bezna suferințelor milenare la lumina libertății, la lumina învierii. Dacă în timpuri normale conștiința ortodoxă apare mai mult ca un principiu de sine înțeles, care deși e activ, nu atrage atenția în chip deosebit, în vremuri de izbeliște, ca anii refugiului, această conștiință trece pe primul plan ca element de fortificare a conștiinței naționale, pe care o face în stare să guste din cupa celor mai mari încercări ale istoriei fără să deznădăduiască; mai mult: adâncindu-i credința că cu cât umilința e mai adâncă cu atât piscurile înălțării vor fi mai semețe. Căci numai în Iisus Hristos avem puterea de a suferi crucificarea și chiar și mormântul, pentru că numai în El și prin El crucea și moartea sunt porți către bucuria învierii. De aceea, în anii refugiului, am asistat la intensificarea conștiinței creștine în Universitatea Ardealului: Hristos a fost mai prezent ca orișicând în duhul Universității ardelenice, fără ca prin aceasta știința să sufere vreă știrbire. Dimpotrivă: armonia dintre știință și credință este intruparea desăvârșită a idealului de cultură umană și mai ales de cultură transilvană. Astfel — alături de colaborarea în problemele mari naționale (durerea Ardealului) între Biserică și Universitate (pentru care colaborare stau mărturie atâtea documente ale vremii), am înregistrat la Sibiu o serie de minunate mărturisiri de credință creștină ale celor mai selecti reprezentanți ai științei universitare ardelenice: profesori de la Facultățile de Medicină, de Filosofie, de Drept, etc., au mărturisit cu vigoare și probitate științifică credința lor în puterile și sublimitatea creștinismului, întrucât știința nu împiedică pe nimeni să fie creștin, precum nici credința nu împiedică pe nimeni să fie om de știință, ci așa cum creștinismul s-a dovedit a fi creator de cultură, și știința adevărată călăuzește sufletul omenesc până la porțile Împărăției unde stăpânește lumina cea veșnică a Dumnezeirii. Sunt mărturisiri de credință care ar putea face parte dintr-o antologie referitoare la credința oamenilor de știință, așa cum există unele și în Apus. Ele arată, între altele, că știința actuală se află într-o criză structurală, datorită căreia se desface de orientarea materialistă a veacului trecut, spre a pași sub zările unui veac (în știință și filosofie) predominant spiritualist.

Această orientare creștină a Universității s-a vădit și în opera de educare a tineretului studentesc. Pentru studenți, din inițiativa Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan (a cărui personalitate a dominat toată această epocă) și a forurilor universitare și la dorința tineretului universitar, s-a înființat un post de duhovnic și Frăția Ortodoxă Română Studentească (FORS). Duhovnic al studențimii a fost numit Părintele Prot. A. Nanu, teolog dotat cu o frumoasă cultură, tact și spirit de organizare, un entuziasm și o sensibilitate potrivită tineretului în formare: sub călăuzirea lui duhovnicească, studențimea și-a adâncit trăirile religioase, și-a intensificat trăirea creștină și a dat roade îmbucurătoare. Meditații, predici, participarea la cultul divin, spovedanie și împărtășanie, lectură creștină, ajutorare materială tășnită din dragostea creștină, etc., sunt tot atâtea mijloace și expresii ale spiritului creștin activ în sufletul studențimii.

La acestea se adaugă ciclurile de conferințe din preajma Crăciunului și Paștilor, organizate de Părintele duhovnic cu concursul profesorilor de la Universitate și de la Academia teologică „Andreiană”. Ele erau destinate studențimii, fiecare ciclu cuprinzând o întregă săptămână spirituală. Trebuie să subliniem aici întregul concurs de care s-a bucurat această inițiativă atât din partea d-lor Rectori, cât și a d-lor profesori ai Universității.

Prin aceasta am schițat și o parte din activitatea FORS-ului, întrucât toate s-au făcut în cadrele acestei societăți. Dar nu toată activitatea lui. În cadrele FORS-ului, în colaborare cu duhovnicul ei, studențimea avea toată libertatea de mișcare și de organizare

pentru cultivarea conștiinței religioase. Ea s-a manifestat — alături de cele de mai sus — prin ședințele numeroase pe care le-a ținut, dintre care unele pur studentești, altele festive (pentru publicul sibiian). Cine a asistat la ședințele acestea, a rămas profund impresionat de vitalitatea creștină a sufletului studentesc, de ardoarea credinței lui, de puritatea năzuințelor lui, de curajul mărturisirii lui. Sunt pagini de frumusețe serafică, prin care cerul năzuințelor tinerești s-a răsfărat în apele de cristal ale sufletului și a înălțat tinerețea pe culmile de lumină ale Dumnezeirii, de unde izvorăște toată puterea și toată noblețea ei. Mărturisirile acestea, frânte din caierul de lumină al tinereții, sunt dovezi suficiente despre setea tinereții după Hristos — Tinerețea cea veșnică — și despre forța plămuitoare de suflete a Ortodoxiei. E atâta frumusețe, atâta înălțare, atâta sublim în tinerețea dăruită lui Hristos, încât fără să vrei ești răpit în lumea ei de vis și lumină și ești convins că o astfel de studențime va fi cu adevărat stâlp de susținere a viitorului acestui popor.

O studențime creștină: iată tot programul care garantează viitorul acestui neam! Căci ea singură — intelectualitatea de mâine — va clădi în concordanță cu duhul poporului, care e profund creștin, și nu va fi un element de dizolvare și ruinare a lui (printr-o atitudine de orgolios dispreț față de credința poporului). Experiența ce s-a făcut la Sibiu cu FORS-ul e un început, dar un început promițător. **Biserica trebuie să se preocupe efectiv de această problemă:** felul în care s-a rezolvat la Sibiu, poate fi, dacă nu normativ, cel puțin un imbold ca lucrarea să se continue și la Cluj și să se extindă la toate Universitățile din țară. E o greșală, care se vede în ignoranța religioasă a unei părți nu neînsemnate a intelectualității române, faptul că studențimea română e lipsită de o organizație în care să-și facă educația creștină. Tinerețea e perioada în care intelectualul se formează nu numai ca intelect, dar și ca om, cu anumite convingeri și concepții de viață. Cum va ajunge el la o concepție de viață creștină, cum își va da seama de valoarea creștinismului, dacă nu i se dă ocazia să-l cunoască direct de la sursă? Biserica nu trebuie să-și îndrepte atenția numai spre copii, tineretul școlar secundar, și oamenii maturi, ci și spre — cu precădere — tineretul universitar, care se afla tocmai la cumpăna ce hotărăște întreaga sensul vieții lui de atunci înainte. Biserica trebuie să fie prezentă în zbuluciumul sufletului studentesc, pentru ca să-l canalizeze pe liniile vieții și gândirii creștine. Altfel crește pe de o parte o intelectualitate lipsită de duh religios, de o uluitoare ignoranță în ceea ce privește credința, pe de altă parte o studențime care se vrea, se crede și se numește creștină, însă din neștiință falsifică creștinismul după gusturile ei. Între aceste două extreme e cuprinsă toată tragedia intelectualității românești, adesea înstrăinată de popor, fie prin indiferentism religios, fie printr-un creștinism fals. Adevărata educație creștină a tinerimii universitare nu poate fi decât rezultatul colaborării sincere dintre studențime și Biserică, prin intermediul societăților religioase studentești. **Biserica e garanția creștinismului autentic,** care e dragoste și noblețe spirituală, înflorire desăvârșită a personalității umane. Să n-avem nici o îndoială că la chemarea Bisericii se vor găsi destule glasuri care să răspundă și să lucreze cu elan și cu generozitate! Și ședințele religioase — pur religioase — vor respira atmosfera sărbătorească a întâlnirii dintre tinerețea universitară și tinerețea cea veșnică — Dumnezeu — și vor forma o intelectualitate creștină. Creștină din convingere, nu numai din obicei sau alte interese lătrunice... La acestea s-ar putea adăuga un curs de problematică creștină, ținut în cadrul Universității de un profesor de teologie, la care să participe tineretul studentesc benevol.

... Dar să lăsăm sugestiile și să ne întoarcem la realitate. Universitatea Ardealului — datorită Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, Părintelui duhovnic, Rectorilor, Profesorilor și studenților ei — în vremea vremelnicului ei refugiu la Sibiu a dovedit cu prisosință că e răsărită din solul duhului transilvan. De aceea activitatea ei s-a caracterizat printr-o armonioasă conlucrare cu Biserica Ardealului. Din acest punct de vedere, acesta e câștigul cel mai mare cu care s-a întors la Cluj, unde și-a redeschis porțile. A fost un început care se cuvine continuat.

Acum, la aniversarea Universității în Cluj glorioasei ei activități științifice, nu putem să nu privim cu satisfacție peste anii aceștia de volbură și nădejde care s-au scurs sub scutul lui Hristos și să nu însoțim cu recunoștința noastră — a Bisericii — pe toți cei ce au ostenit în ogoarele Domnului, convingși fiind că știința și poporul nu pot fi mai bine slujite decât cu conștiința că a sluji științei este a sluji poporului și a sluji amândurora e a sluji lui Dumnezeu.

Kosovo — o problemă de azi?

(v)

Chestiunea macedoneană. Războiul neoficial purtat de creștini pe teritoriul otoman.

Precum am arătat în numărul trecut, Europa turcească a păstrat după 1878 mai multe provincii: Epir (revendicată de Grecia), Albania, regiunea Novi Pazar (revendicată de Serbia), Tracia (revendicată de greci și bulgari), Macedonia (revendicată de sârbi, bulgari și greci). Aceste provincii au fost împărțite în mai multe unități administrative teritoriale turcești, numite vilayete: Skoder (o fâșie îngustă din Albania nordică de azi), Kosovo (cuprinde regiunea Novi Pazar, deci Serbia veche, provincia Kosovo de azi, dar și o parte din Macedonia actuală, cu capitala la Uschiub, numele turcesc al orașului Skoplje). Ianina (cuprinzând Albania de sud și Grecia de nord-vest), Bitola sau Monastir (cuprinzând Macedonia de vest, evident fără Scoplje care constituia capitala vilayetului Kosovo), Tesalonica (Macedonia de est) și Adrianopol (în Tracia).

Precum se vede, granițele unităților administrative-teritoriale (vilayetele) nu corespundeau cu granițele provinciilor istorice Albania și Macedonia. Problema este foarte interesantă, deoarece europenii se refereau în cancelariile lor la aceste provincii istorice, în timp ce turcii nu le recunoșteau, impunând unitățile lor administrative-teritoriale (vilayetele). Această neconcordanță dintre granițele vilayetelor și cele ale regiunilor convenționale europene a avut ca rezultat apariția a numeroase probleme.

Astfel, provincia convențională Albania cuprindea (conform *Enciclopediei Britanice*, ediția din anul 1911) teritorii din patru vilayete: Skoder, Kosovo, Ianina și Monastir. În anul 1910 avea o populație de 1,6 milioane (dintre care 1,2 mil. albanezi, iar restul slavi-sârbi și macedonieni - și aromâni), principalele orașe fiind: Skoder (32 000 locuitori), Prizren (din vilayetul Kosovo - 30 000 locuitori), Ianina (22 000 locuitori), Jakovo (vil. Kosovo - 12 000 locuitori), Ipek (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Berat (vil. Ianina - 15 000 loc.), Ohrida (vil. Monastir - 11 000 loc.), Tirana (vil. Skoder - 12 000 loc.), Girokaster (vil. Ianina - 12 000 loc.), Priștina (vil. Kosovo - 11 000 loc.). Precum se vede, azi doar patru din aceste orașe se află în Albania.

Situația din provincia convențională Macedonia era mai dificilă, fiindcă aceasta se întindea pe teritorii din vilayeturile Kosovo, Monastir și Tesalonica. Populația provinciei era în 1910 de aproximativ 2,2 milioane locuitori. Dintre aceștia 1,3 mil. erau creștini, împărțiți la rândul lor în slavi, greci și aromâni. Numărul exact al acestora nu se poate preciza, întrucât recensămintele turcești îi considerau pe toți creștinii drept o singură naționalitate. Statul bulgar îi considera pe toți slavii din Macedonia de etnie bulgară, în timp ce statul sârb îi considera de etnie sârbă. Din rândul musulmanilor făceau parte coloniștii turci (500 000), dar și bulgari (130 000), albanezi (120 000), ba chiar și greci (15 000). Cele mai importante orașe erau Tesalonica (capitală de vilayet - 130 000 loc.), Monastir (capitală de vilayet - 60 000, dintre care 10 000 aromâni), Skoplje (capitala vil. Kosovo - 32 000 loc.), Seres (vil. Tesalonica - 28 000 loc.), Tetovo (vil. Kosovo - 19 000 loc.), Kumanovo (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Prilep (vil. Monastir - 24 000 loc.), Crușevo (vil. Monastir - 9 000 loc., dintre care 6 000 aromâni).

Cu alte cuvinte, în 1911 (înainte de stabilirea granițelor actuale), provincia Macedonia cuprindea teritoriul din nordul Greciei de azi, precum și aprox. 2/3 din statul macedonean de azi; pe când Albania cuprindea întregul teritoriu al Albaniei de azi, dar și mari porțiuni din Grecia și din statul macedonean și aproape întreaga regiune Kosovo de azi.

Revendicările statelor creștine balcanice se suprapuneau, ceea ce a dus la izbucnirea în 1912-1913 a două „războaie balcanice”. Aceasta au fost pregătite însă cu mult înainte, fiecare stat creștin din zonă trimițându-și din timp agenți secreți pe teritoriile vilayetelor amintite, cu scopul de a înființa școli și de a-i organiza pe conaționali pentru marea confruntare presupusă că va avea loc. Cele mai numeroase școli se aflau în mâna grecilor (în anul 1901 existau 5 gimnazii și peste 900 școli primare grecești). Bulgarii, datorită exarhatului lor, au reușit deschiderea în satele macedonene a mai mult de 700 școli primare, a 5 gimnazii și 58 școli secundare. Guvernul român a finanțat 3 gimnazii (la Monastir, Berat și Tesalonica) și mai multe zeci de școli primare. Sârbi, în schimb, aveau în anul 1899, 178 de școli primare și 15 gimnazii.

Preocuparea statelor vecine Turciei nu a fost doar dezvoltarea culturală a conaționaliilor, ci și organizarea lor paramilitară. Încă din anul 1893 s-au organizat pe teritoriul macedonean societăți revoluționare secrete, fiind sprijinite de statul bulgar, unde a fost înființată în anul 1895 un *Comitet suprem macedo-adrianopolitan*. Îngrjorată, Grecia a reacționat în același mod. Astfel, de-a lungul timpului au apărut bande „revoluționare” bulgaro-macedonene, sârbe, grecești, aromâne, albaneze, bande care se atacau reciproc. Aveau loc scene de groază, arderi de case, alungări de populație, ba chiar și ucideri de preoți ortodocși (grecii îi ucidău sau îi alungau pe preoții bulgari; bulgarii pe cei greci). Autoritatea centrală turcească nu avea nici un interes să reacționeze la aceste războaie de gherilă inter-creștine.

Când însă în anul 1903 bulgarii au pornit așa-numita „insurrecție”, trupele otomane au intervenit în forță. 215 sate au fost arse, 25 000 persoane au fost ucise, iar alte peste 60 000 au rămas fără adăpost. Puterile europene au reacționat, propunând turcilor un program de reforme a administrației macedonene. Dar în anii următori, autoritățile otomane nu au întreprins nimic pentru a rezolva situația.

În acest timp, masacrele dintre creștini continuau. După ce aromâni, sprijiniți de guvernul de la București, au cerut înființarea unei organizații bisericești autonome (chiar ambasadorul român la Istanbul, Al. Lahovari, a cerut în anul 1903 patriarhiei ecumenice, ca episcopul de Ohrida să fie aromân; cererea nu a fost aprobată), grecii, care nu-i recunoșteau pe aromâni drept minoritate deosebită de cea greacă, au dezlănțuit o campanie de intimidare a populației aromânești. Bandle grecești au atacat, începând din toamna anului 1904, satele locuite de vlahi. Preoții români au fost răpiți, ba chiar și uciși în mod bestial cu toporul. Mitropolitul grec de Kerbene i-a cateșisit în primăvara anului 1905 pe toți preoții care slujeau în limba română.

În ianuarie 1905, doi conducători aromâni din Monastir (azi Bitolia, în Macedonia) au fost atacați, iar preotul aromân grav rănit. O lună mai târziu, în satul Phlampouro, de lângă Filorma, au fost uciși cinci aromâni și albanezi (între care doi preoți). Învățătorul aromân dintr-un sat învecinat, Drosperge, a primit amenințări cu moartea și a fugit la Monastir, unde a înmănat consulului român numele atacatorilor greci. Consulul român a fost însă rugat de frunțași ai bandelor bulgare să nu predea aceste nume autorităților turcești, pentru a-i putea pedepsi ei pe atacatorii greci. (Max Demeter Peyfuss, *Die Aromunische Frage*, Viena, 1974, p. 90).

Pentru a potoli aceste masacre, România, sprijinită de toate puterile occidentale, a cerut turcilor recunoașterea unei minorități aromâne deosebită de cea greacă. Într-adevăr, turcii au recunoscut minoritatea aromână printr-o lege din 23 mai 1905, fapt care i-a întârziat și mai mult pe greci. Bandle acestora au ucis în zilele imediat următoare 23 aromâni, au rănit alți 7, au incendiat 13 școli, au ars manuale, cărți bisericești în limba română. O bandă de aproape 100 greci a pătruns în noaptea din 4-5 august 1905 în satul Abdella din Pind, răpind pe trei dintre conducătorii aromâni locali, pe care i-au ucis apoi în pădure. În lunile următoare, satul a fost din nou atacat, 133 case și alte clădiri (magazine, școala, ba chiar și biserici în care se slujea în limba română) au fost distruse. Aceleași evenimente s-au petrecut în numeroase alte sate locuite de aromâni, fiind uciși peste 100 de oameni (bărbați, femei, copii) și multe mii de oi și capre. Urmarea acestor atentate teroriste a fost ruperea relațiilor diplomatice dintre România și Grecia între anii 1906-1911. (*Ibidem*, p. 97).

Aceste exemple ilustrează starea de spirit în rândul populației din Balcani la începutul secolului nostru. Tot în același fel s-au comportat grecii cu bulgarii, cu sârbi, cu albanezii; bulgarii cu grecii și cu sârbi; sârbi cu albanezii și albanezii cu sârbi. Grecia, Bulgaria, Serbia și încă neconstituia Albania duceau un război îndelungat, neoficial, pe teritoriul otoman, spre satisfacția și disprețul Turciei și a Europei. De fapt, aceste lupte nu aveau alt scop decât purificarea etnică, pentru a pregăti ocuparea ulterioară a unui teritoriu cât mai mare din Turcia europeană. Un agent secret austriac pomenea în anul 1907 de existența a 27 de bande grecești și 78 bulgare. Din nefericire nu le-a numărat și pe cele albaneze și sârbe. Cert este însă că victimele cele mai sigure au fost aromânii. Guvernul de la București

se afla prea departe, atât geografic, cât și în mentalitate, de zona de conflict. De aceea, cele mai multe bande aromâne s-au aliat cu cele bulgare și albaneze.

Luptătorii bulgari își găseau foarte des refugiu în locuințele aromânilor. Iar când armata otomană a distrus, fiind sprijinită și de bande grecești, satele bulgărești din zona Kleisoura, aprox. 2 000 civilii bulgari s-au refugiat în satele aromânești. Pe de altă parte, în septembrie 1906, o bandă albaneză, în care luptau și aromâni, l-au ucis pe mitropolitul Fotie din Korce (Albania de sud). (*Ibidem*, p. 103-104).

Criza din anul 1908

În anul 1908 a fost cât pe aci ca războiul acesta neoficial să izbucnească oficial.

Mai întâi, în iulie, a izbucnit o răscoală a unei grupări revoluționare turce, numită *Junii turci*, care l-au obligat pe sultan să revole o constituție liberală. De acum înainte, Europa avea de a face în Balcani cu o Turcie democratică și constituțională. Statele vecine creștine au sperat să poată obține mai multe drepturi pentru conaționali „asupriți”.

Cei dintâi care au profitat de tulburările de la Constantinopol au fost bulgarii care, sprijiniți de austrieci, și-au declarat independența. Principele Ferdinand s-a autointitulat țar.

Apoi, în octombrie, Austro-Ungaria a anexat Bosnia-Herțegovina, răpind astfel sârbilor orice speranță de a realiza o Serbie Mare cu frații lor de sânge de la granița de vest. Opinia publică sârbă a cerut imperativ guvernului să declare război Austriei. Guvernul însă cunoștea mai bine situația economică a țării și a cerut sprijinul Rusiei. Aceasta încă nepregătită să se implice în Balcani, i-a îndemnat pe sârbi la înțelepciune (în spatele acestui sfat s-au aflat numeroase înțineri ale marilor puteri). Și, în acest fel, Serbiei nu i-a rămas nici o altă metodă de a dobândi ieșire la mare, decât anexarea Macedoniei sau a Albaniei. În anul 1911 a fost înființată societatea secretă *Unire sau moarte*, având ca ultim țel crearea Serbiei Mari.

Războaiele balcanice din anul 1912-1913. Criza albaneză.

Încă din anul 1910 albanezii au încercat și ei să profite de noul regim de la Istanbul, cerând constituirea unui stat autonom albanez în anul 1878, când, la Prizren, în Kosovo, s-a constituit *Liga albaneză*. Aceasta avea două țeluri principale. Cea dintâi, nereușită, de a uni ținuturile care în toate cancelariile și cărțile de geografie ale vremii erau numite Albania (adică statul albanez de azi, regiunea Kosovo și o fâșie din vestul Macedoniei de azi). Cel de-al doilea țel al ligii era dezvoltarea culturii albaneze. Liga a fost însă desființată de turci în anul 1881, totuși aceasta a continuat să existe în secret. Într-o întâlnire a intelectualității albaneze de la Monastir din anul 1908, s-a adoptat o ortografie unitară. În grafie latină, pentru limba albaneză, împărțită, după cum se știe, în două dialecte principale: gheg și tosc.

În acei ani de deșteptare a albanezilor, singurul ajutor pe care l-au primit a fost cel din partea României. La doar trei ani după înțercerea de către autoritățile turce a *Ligii albaneze*, s-a înființat la București societatea culturală *Drita* (Lumina), iar peste alți trei ani societatea științifică *Dituria* (Știință), cu filiale în alte orașe ale României. În anul 1892 s-a înființat la București „Institutul cultural albanoromân”, subvenționat de statul român. Era de fapt o școală pedagogică care pregătea învățătorii pentru albanezii din Imperiul otoman. În 1905 s-a deschis o altă școală albaneză la Constanța. În 1909 s-a constituit „comunitatea ortodoxă albaneză din București”, careia statul român i-a cedat în 1911 o biserică în București (în care se slujea și până atunci în limba albaneză). (M. Păcurariu *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Buc., 1994, p. 400). Intelectualitatea de frunte a României de la sfârșitul secolului trecut sprijinea revendicările albanezilor, datorită faptului că îi considerau frați de sânge ai românilor (după expresia lui Hașdeu, patronul „Institutului cultural albanoromân”, cât și datorită atacurilor la care erau supuși atât aromânii, cât și albanezii din partea bandelor grecești).

Colaborarea albanoromână exista și pe teritoriul otoman. În sate cu populație mixtă aromână-albaneză, se predau în școlile aromâne și limba albaneză, iar unii învățătorii aromâni erau membri ai cluburilor culturale albaneze. De asemenea, în unele biserici aromâne se slujea și în limba albaneză.

În anul 1910, turcii au respins cererea de autonomie a Albaniei, ceea ce a dus la izbucnirea unor lupte, mai întâi în nord (chiar în provincia Kosovo de azi, în jurul orașelor Prizren, Djaovo, Ipek), apoi în anul 1911, și în sud (la Vlora și Girokaster). Trupele însurșente albaneze au cucerit la începutul anului 1912 Priștina, apoi zona Ipek, iar în luna august chiar și Skoplje. Turcii au capitulat, recunoscând o Albanie autonomă, compusă din vilayetele: Scoder, Kosovo, Ianina și Monastir (Edwin E. Jacques, *The Albanians. An Ethnic History from Prehistoric Times to the Present*, 1995, p. 273).

Însă acesta dădea peste cap planurile expansioniste ale Serbiei, Bulgariei, Greciei și Muntenegrului. Diplomația rusă reușise să aducă Serbia și Bulgaria la masa tratativelor, terminate cu semnarea, la 13 martie 1912, a unui tratat secret de alianță. Acesta prevedea împărțirea teritoriului otoman care mai rămăsese în Europa. La această alianță s-au alăturat mai apoi și Muntenegru și Grecia. De teama înfăptuirii acestei Albanii autonome, cele patru state creștine au declarat război Turciei, însă înainte de a se ajunge la o înțelegere definitivă asupra împărțirii teritoriului. Astfel, la 8 octombrie 1912 a început *primul război balcanic*.

În timp ce bulgarii se îndreptau asupra Adrianopolului, muntenegrenii au ocupat Ipekul, sârbi Novi Pazar, regiunea Kosovo, nordul și centrul Albaniei de azi, cucerind chiar portul Durres, alături de o porțiune din litoralul Adriatic (obținând, în sfârșit, mult visata ieșire la mare). De asemenea, armatele sârbe au cucerit nordul Macedoniei (până la Monastir). Grecii au pătruns în Macedonia de sud și în Epir. Tesalonica a fost cucerită în comun de greci și bulgari. Turcii au rezistat la Adrianopol, Skoder (răvnit de muntenegrenii) și Ianina (aici turcii, albanezii și aromânii au luptat în comun împotriva asediatorilor greci).

Prin aceste lupte, visul albanezilor de a constitui un stat autonom s-a năruit. Aproape tot teritoriul locuit de ei se afla sub ocupația trupelor aliate. În aceste condiții, pentru a atrage europenilor atenția asupra lor, albanezii și-au declarat independența la 28 noiembrie 1912 la Vlora.

Conferința de pace dintre beligeranți a debutat la 16 decembrie 1912 la Londra. A doua zi însă s-a înfrunit, tot la Londra, sub conducerea ministrului de externe englez, o „conferință a ambasadorilor” puterilor europene. Aceasta a fost de fapt cea care a „rezolvat” problemele din Balcani. Austria și Italia doreau în principal alungarea sârbilor de la Marea Adriatică (italienii cu scopul de a ocupa ei Albania, în timp ce austriecii doreau să la sârbilor orice ieșire la mare) (cf. Charles și Barbara Jelavich, *The Establishment of the Balkan National States, 1804—1920*, University of Washington Press, ed. III-a, 1997, p. 230). S-a aprobat în principiu formarea unei Albanii independente (20 decembrie), granițele ei exacte urmând să fie stabilite ulterior. Datorită faptului că Albania independentă a fost creată doar pentru ca sârbi să fie alungați de la Adriatică, s-a lăsat noului stat numai o fâșie îngustă de-a lungul țărmului adriatic.

Pentru a obține recunoașterea independenței Albaniei de către Rusia, austriecii și italienii au acceptat ca regiunea Kosovo să fie cedată Serbiei. Astfel, Albania, în granițele sale de azi, este un rezultat al compromisului dintre diplomațiile rusă și austriacă (Jelavich, *op. cit.*, p. 232). Prin aceasta, jumătate din populația albaneză a rămas în afara granițelor statului ei național (în Kosovo, vestul Macedoniei și Epir), nici una din marile puteri nefiind interesate de soarta acestor oameni. O problemă o constituia totuși granița de sud a Albaniei deoarece România cerea ferm ca populația aromână din munții Pindului de nord să fie încorporată Albaniei și nu Greciei. Opinia publică românească era revoltată de știrile că trupele de ocupație grecești din Macedonia de nord arestaseră și deportaseră frunțași ai mișcării naționale aromâne. Chiar și în Albania ocupată de sârbi, cea mai mare parte a aromânilor i-au sprijinit pe albanezi.

(Continuare în pag. a 7-a)

PAUL BRUSANOWSKI

Câteva cuvinte despre controversatul manual alternativ de istorie de clasa a XII-a

De la bun început trebuie să arăt, din onestitate profesională, că nu am avut posibilitatea să citesc manualul alternativ pentru clasa a XII-a de la Editura Sigma. Cu toate acestea, în calitate de istoric, îmi permit să abordez problema deoarece, exact ca la fotbal, din nou toată lumea are impresia că știe și, mai ales, că se pricepe la istorie. Cred că ar trebui subliniate anumite aspecte în legătură cu disputa stărnită și, în general, de noile programe și manuale de liceu care au intrat în vigoare în toamna aceasta.

Remarc — e drept, cu amărăciune — că glasurile calme ale unor reputați specialiști — ca cel al Profesorului Giurescu, spre a da un singur exemplu — au fost repede uitate de cei (puțini) care le-au auzit și ignorate de mulți. De aici, climatul de violență în care s-a produs atacul împotriva manualelor, în general, ceea ce nu putea rămâne fără consecințe asupra replicilor, violente, uneori, și ele. S-a criticat, cu sfântă mânie proletară, un manual, o carte, pe care cei mai mulți nu au văzut-o. Tonul l-au dat parlamentarii din comisile de cultură, care au cerut interzicerea sau chiar arderea manualului alternativ pentru clasa a XII-a. În condiții normale, propunerea arderii unei cărți ar trebui să aibă niște consecințe catastrofale pentru cariera politică a parlamentarului sau parlamentarilor care au cerut aceasta. Este un lucru știut, din istorie, că naștii și comuniștii, când au ajuns la putere, au golit bibliotecile, practicând metoda epurărilor, în cazul primilor, arderile de carte au devenit metodă curentă.

Abordând problema manualului propriu-zis, cred (pentru că nu am avut posibilitatea să-l citesc, după cum am arătat încă de la primele rânduri) că s-a dorit a fi un manual modern, dar a păcătuțit printr-o cascadă de stângăcii. În primul rând, presupun că acesta s-a vrut un manual rupt de tradiția comunistă a manualului unic, rezultat al unei mentalități ce înțelegea să accepte doar conducătorul și partidul unic. Abordarea este, în mod cert, postmodernă, dar trebuie să admitem că postmodernismul este privit la noi, mai degrabă, ca un curent ce are drept de cetate în lumea artelor și mai puțin în cea a istoriei. În tot cazul, până în acest moment, în lumea manualelor de istorie s-a dovedit a fi un eșec. Sau eșecul s-a datorat numai manierei de abordare. Spre exemplu, oricâtă libertate în gândire ar dori autorii să le acorde elevilor, nu este admisibil ca domnitorii să nu fie încadrați cronologic. Și nu este admisibil din simplul motiv că aceștia devin, astfel, „inoperanți”, din punct de vedere istoric. Domnit-a Mircea cel Bătrân înaintea lui Basarab I, întemeietorul (repet, întemeietorul) sau invers? Fost-a domn Ștefăniță Vodă înaintea lui Ștefan cel Mare, adică este oare posibil ca nepotul să fi ajuns mai întâi pe tronul Moldovei? Mister, în lipsa încadrărilor cronologice!

(Continuare în pag. a 7-a)

CONSTANTIN ITTU,
Doctor în Istorie,
Doctor of Philosophy

O nouă piatră în alcătuirea edificiului operei teologice a Î.P.S. Antonie al Ardealului: cartea de memorialistică — „Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală”

— ECOURI —

În ziua de 14 septembrie a.c. a avut loc la Sala Radio din București lansarea volumului „AMINTIRILE MITROPOLITULUI ANTONIE PLĂMĂDEALĂ”, apărut la Editura CUM din Capitală în acest an.

Lucrarea este de fapt o suită de înregistrări făcute cu Î.P.S. Sa, la Mănăstirea „Brâncoveanu” Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, de către doi reputați redactori ai Radiodifuziunii Române, Dragoș Șeuleanu și Carmen Dumitriu și se bucură de o prefață semnată de către academi-

cianul și omul de cultură Răzvan Theodorescu.

La această festivitate de excepție au luat parte personalități marcante ale vieții politice, culturale și religioase din Capitală, invitați, un numeros public.

Prezentăm în continuare fragmente din alocuțiunile rostite de personalitățile prezente la acest «Eveniment cultural al anului», așa cum a fost considerat de către cei prezenți dar și de mass-media românească.

Academician NICOLAE CAJAL, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

„Eminențe, excelențe, doamnelor și domnilor. În primul rând doresc și nu conjunctural, să mulțumesc conducerii acestei prestigioase instituții, care m-a invitat aci astăzi, la lansarea acestui volum de memorii ale Mitropolitului Plămădeală, carte realizată după discuții cu prietenii noștri, valoroșii ziaristi Carmen Dumitriu și Dragoș Șeuleanu și vreau să mulțumesc încă o dată pentru că sunt aci, nu numai pentru că asist la un moment sărbătoresc, ci și pentru faptul că am ascultat o serie de vorbiri care într-adevăr îți înalță sufletul și îți îmbogățesc gândirea.

Trebuie să spun că am avut ocazia, să fiu la Sâmbăta lângă Mitropolitul Antonie Plămădeală în momentul în care acceptase, de puțină vreme să se lase, spun terorizat, pentru că ziaristii câteodată terorizează spre bine, de Carmen și Dragoș Șeuleanu și începuse convorbirile pentru realizarea acestui minunat volum. Spun minunat pentru că l-am avut de câteva zile și am avut ocazia să citesc un mare număr de capitole și într-adevăr, în afară de interesul istoric, interesul pentru cultură, dovedește odată în plus marea deschidere a Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitul Plămădeală, cunoștințele lui, cultura lui, bunătatea lui, deschiderea pentru ceilalți. Și într-adevăr, discuțiile care le-am avut câteva ore la Sâmbăta, cu domnia sa atunci m-au marcat, mi-au lăsat o serie de amintiri deosebite, din care multe elemente și cele mai importante, le găsesc și în acest volum de memorii și este vorba de credința lui, problemele de multiculturalitate, de dialog, de înțelegere între oameni, ecumenism. Și într-adevăr, din păcate tot atunci la Sâmbăta, după puțin ore am asistat la înce-

putul, la debutul bolii sale, accidentului său neurologic, care sigur ne-a îngrijorat pe toți, dar în acele momente cu toate greutățile pe care le avea și la mers și la exprimare, a continuat să-și susțină cu putere credința lui în prietenie, în bunătate, în dorința de colaborare. Și într-adevăr, acest volum pe care-l prezentăm astăzi aci, pe care este prezentat și nouă și tuturor, este aș spune o bijuterie în domeniul respectiv.

Dealtfel, eu cunosc bine activitatea lui Dragoș Șeuleanu și a lui Carmen Dumitriu și nu mă miră acest lucru, pentru că e așa cum s-a spus, chiar de Sfinția Sa, este o calitate pe care o au ca ziaristi excelenți, de a stoarce, de a scoate tot ce e mai important din ceea ce știe sau trebuie să-și aducă aminte omul cu care ei discută.

Eu cred, că succesul acestui volum se datorește personalității Mitropolitului Plămădeală, calităților lui și repet, dorinței lui de a fi bun, de a fi prieten, de a fi, eu nu folosesc termenul tolerant ci colaborator perfect, prieten. Pentru că problema de tolerant obligă o parte superioară sau gândire că cineva este superior. Și spun în permanență era un om care susținea problemele necesității de luptă împotriva intoleranței, dar și el accepta ideea că-i bine să folosim prietenie, colaborare și nu toleranță.

Ei bine, spun nu mă miră succesul acestui volum și un succes care îl va avea desigur repede, pentru că încă o dată autorul memoriilor și ziaristii care au stimulat și au susținut posibilitatea și viabilitatea acestor memorii ale Mitropolitului Antonie Plămădeală, sunt personalități remarcabile”.

ION ILIESCU,

Președintele Partidului Democrației Sociale din România,
fost Președinte al României

„Fără îndoială Părintele Antonie Plămădeală este o personalitate proeminentă a Bisericii Ortodoxe Române, este un intelectual de mare valoare, un om al cărții și un om dotat cu un talent deosebit al narațiunii, ceea ce se vede și din această carte.

Aseară am parcurs o parte din ea, și povestește cum copil, elev, școlar la unsprezece ani i se descoperă talentul scrierii, dintr-o compunere comandată de profesorul de limba română. Responsabil al bibliotecii clasei, fiind un pasionat al cititului și a parcurs foarte multe lecturi, care i-au creat acest bagaj, acest tezaur de cunoștințe care se vedește

în tot ceea ce scrie, eruditul Plămădeală.

Eu vreau să relatez aici doar o latură a personalității Părintelui Antonie, pe care l-am cunoscut în 1977, era după cutremur, eram la Iași și avea loc la Iași o reuniune a Consiliului Bisericii Europene. Sigur, era personalitatea proeminentă a lui Iustin Moiseșcu care a dominat această reuniune, dar cel care s-a ocupat nemijlocit de organizarea reuniunii și care a fost spiritul foarte activ prezent în toată desfășurarea ei, a fost Părintele Antonie Plămădeală și am avut prilejul să-l cunosc, să mă întrețin cu dânsul, să dialoghez cu personalități-

le prezente, reprezentând toate Bisericele Europene și am văzut cu câtă stimă și considerație îl apreciau pe Părintele Antonie Plămădeală. Deci era un om dotat cu un talent deosebit pentru diplomație, era un fel de ministru de externe al Bisericii, care se ocupa de aceste contacte internaționale ale Bisericii.

Peste timp am avut numeroase prilejuri, de întâlniri, dialoguri, dânsul a fost reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, la dialogul celor două Biserici creștine, la reuniunea de la Balamad, unde s-au pus baze-

le reluării contactelor și dialogului între Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică și a fost unul din factorii motori ai promovării în primul rând, a acestei întâlniri și ai promovării dialogului între cele două Biserici. Așa încât printre multiplele virtuți și talente ale celui pe care îl onorăm astăzi și care ne onorează prin cartea care o oferă, alături de multe altele, această virtute de om dotat cu o abilitate intelectuală deosebită, un veritabil diplomat, am ținut să o reliefez pe scurt în această reuniune a noastră”.

D-na CARMEN DUMITRIU

„Aș fi vrut să pot să încep, ceea ce vreau să spun cu: sărut dreapta, vlădica! Pot să spun dar unui alt vlădică pe care îl iubesc la fel de mult. Aș fi vrut să spun deci: sărut mâna vlădică! Și să-l vedeți și să-l auziți. E bogat cum nu e nimeni, pentru că are o minte cum nu se poate povesti, iar această carte a noastră, nu e nici pe departe măcar o bucăciță, din ceea ce reprezintă acest om pentru viața publică românească, pentru spiritualitatea română.

Am să vă povestesc doar o secundă, pe care am avut norocul să o trăim împreună cu elevii Înaltului Antonie Plămădeală. Deci seara după hram, după ce Înaltul vorbise oamenilor și îl ascultau femeile de la sat, bărbății, copiii, nu sufla nimeni căci vorbește stăpânul și Mitropolitul. Am simțit că acest neam are un stă-

veanu. Glume, discuții dogmatice, amintiri despre Vatican, despre Srasbourg, despre Oxford, despre Londra, despre America, Înaltul vorbea despre toate lucrurile acelea de parcă eram acolo și știam exact ce gust avea mâncarea pe care o mâncase la cine știe ce masă, știam și ne povestea în engleză, în franceză, ba ne punea și la exercițiu. Ne cerea și câte o dată din istorie, câte o maximă: Cine a zis-o? Când a zis-o? De ce a zis-o? Eram înmămurii și nu mai aveam curaj să mai deschidem gura.

A fost după-amiaza în care s-a îmbolnăvit. Și vlădica le-a ținut piept și le-a explicat: ba în franceză, ba în engleză, la cătaramă de ce a luptat Biserica Ortodoxă Română? Cu cine? Și cum a fost conviețuirea cu comunismul. Dacă nu l-aș fi

ascultat mai întâi pe rabinul Rosen și nu aș fi aflat același lucru, că pentru a conduce trebuie să faci compromisuri, și că păcatul e al conducătorului, iar succesul e al poporului, poate n-aș fi înțeles de la început. Și mi-am adus aminte de o întâmplare pe care vlădica poate să o confirme. În România nu erau suficiente Biblii pe timpul comunismului. Și Prea Fericitul Părinte Patriarh, pe care aș dori să-l mângâiem cu un gând bun de dragoste fiiască, pentru toate necazurile pe care le îndură, în calitate de păstor, a vrut să-i spună prietenului său rabinul Rosen ce i se întâmplă. Și-au făcut semn unul altuia și au zis: „Hai să mergem pe scară, te conduc”. Și l-a condus”.

Consilierul ministrului de Interne, reprezentantul din Minister D-nul LIVIU MUREȘAN

„Totodată sunt dator să spun că am avut prilejul să-l cunosc pe Mitropolitul Antonie Plămădeală imediat după revoluție, însoțind câteva personalități care atunci descopereau România și vreau să spun că și-a adus contribuția ca acele personalități, nu numai să descopere România, ci să devină ambasadori ai României de-a lungul anilor. Sunt lucruri care sunt puțin reținute de către istoria noastră a ultimilor zece ani, însă am fost unul dintre cei care am avut ocazia să-l descopăr ca adevărat ambasador, ca adevărat ministru de externe, așa cum s-a spus aici, al României.

Totodată colegi, dacă îmi dați voie să spun așa, pentru că și eu am lucrat în presă cu niște ani în urmă. Dragoș Șeuleanu și cu Carmen Dumitriu au știut cum să pună în valoare această

personalitate, dacă vreți, să ne pună la îndemână prin această carte și le mulțumesc și le doresc succes în această aventură care se numește, editura Cum.

În final aș vrea, vă rog, să ne gândim cu toții la instituțiile și personalitățile, care sunt parte dacă vreți, a acestei securități naționale. Aș spune: arma, internele, Biserica, radio-ul și celelalte, valori cu care operăm, să știm că ele contează și că ele trebuie apărate în momentele grele, pe care un neam le are sau o perioadă, ești nevoit să le parcurgi.

Vreau să vă mulțumesc încă odată, pentru faptul că suntem cu toții împreună și pentru acest moment deosebit și vă rog să-i transmiteți domnului Mitropolit din toată inima, multă sănătate și toate cele bune”.

Președinte, Director General al Societății Române de Radiodifuziune Prof. univ. Dr. TUDOR CĂTINEANU

„A dat, au dat și primul exemplu recuperând memoria exemplară a Mitropolitului Plămădeală într-o carte cu care luăm acum contact.

Îmi îngăduiți să-mi amintesc două secvențe din viața Mitropolitului Plămădeală care m-au impresionat profund. Prima s-a întâmplat la înmormântarea lui Constantin Noica la Păltiniș, atunci l-am văzut și auzit pentru prima dată. Impresionându-mă cu toată ființa dânsului. Mai scurt, Noica autorul celebrei particule fecundă, infinit metafizică, particula intru, a lucrat în orizontul ființei, evident și teologia lucrează în orizontul fiin-

ței, dar înțelesurile fundamentale ale cuvântului ființă în cele două registre, metafizic și teologic sunt la limita identității fără să se identifice, deci doar a proximității. Modul suveran în care Mitropolitul Plămădeală a speculat această proximitate în sensul superior al cuvântului, a fost pentru mine o încântare metafizică. Viața poate fi un desfrământat, poate să fie și un calvar, dar e vorba de un calvar care dealtfel s-a mântuit, ieșind la lumina înțelesului deplin și al cuvântului deplin rostit, pentru toată lumea și pentru noi”.

O carte în ajutorul profesorilor de religie

Constantin CUCOȘ: „EDUCAȚIA RELIGIOASĂ”.
Repere teoretice și metodice, Editura POLIROM,
Iași, 1999, 310 p.

În valoroasa editură ieșeană, în cadrul colecției „Științele educației — Structuri, conținuturi, tehnici”, a apărut lucrarea reputatului profesor al Facultății de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul Universității „A. I. Cuza” din Iași, Constantin Cucuș.

Lucrări anterioare ca: „Pedagogie și axiologie” (E.D.P., Buc., 1995), „Pedagogie” (Iași, 1996), „Istoria gândirii pedagogice” (Iași, 1997) sau „Educația religioasă — Conținut și forme de realizare” (E.D.P., Buc., 1996), precum și alte multe articole, anunțau această lucrare, autorul, prin conținutul și direcția cercetării pedagogice, înscriindu-se în acest efort de revalorizare a Pedagogiei în sistemul de idei al religiei. Volumul de față, care se constituie într-o fericită continuare pe teme teoretice și metodice al celui din 1996, dispune de un cuvânt înainte al I. P. S. Daniel, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, care subliniază demersul autorului în realizarea unui „tip de discurs” înscris pe o linie modernă de factură cu adevărat universitară, care cere o raportare corectă din partea dascălilor de religie nu doar sub aspectul „dascălie = chestiune de talent înăscut”, ci și de „dascălie științifică”, încadrată în metodă și tehnică pedagogică.

Așa cum se exprimă domnul Cucuș în „Introducere”, tematizarea raportului dintre religie și valorile religioase a constituit punctul de plecare în acest nou itinerar de cercetare pedagogică și practic-teologică.

Capitolul I: „Educația religioasă — între necesitate și posibilitate” (p. 13-34) conține și dezvoltă teme ce privesc mai mult dimensiunea analizei sociologice, a impactului între religie și educație, religie și culturalizare, precum și noile categorii și direcții socio-profesionale pe care le implică introducerea religiei în ampla sferă a învățământului și a reformei acestuia. Chestiunile legate de statutul profesional preot-profesor (din păcate fără o analiză asupra conținutului pe care această categorie o avea drept structură în vechia școală românească, mai ales interbelică), statutul educației religioase în școala românească (mereu modificabil, însă, în funcție de „alternanța la putere”), analiza factorilor responsabili pentru realizarea educației creștine (fără a analiza, însă, și aspectul interdisciplinarității, ca și cum numai profesorul de religie face educație creștină, cel de română sau istorie sau... putând fi scutiți de aceasta), precum și întreaga relație a religiei cu școala generală, cu liceul și cu universitatea, cereau totuși mai multă luciditate practică și mai puțină polemică. E drept că articolele ce constituie conținutul acestui capitol apăreau pe „piața informațională”, în momente de criză unele dintre ele nesoluționate, nedepășite, nici astăzi. Autorul pierde din discursul „academic”, dar câștigă în adevăr, și acesta este lucrul cel mai important.

Capitolul II analizează „Educația religioasă în perspectivă istorică”, autorul surprinzând aspecte ale educației în sistemul israelit, al antichității clasice cu accente deosebite asupra paradigmei educaționale creștine. Aici sunt surprinse contribuțiile Părinților Bisericii, filosofilor creștini precum și a clasicilor pedagogiei universale în ceea ce privește educația religioasă. În cadrul preocupărilor spirituale religioase din pedagogia contemporană, autorul face însă aceeași omisiune ca toți „modernizatorii” școlii românești de psihologie sau pedagogie: ocolește pe români, ca și cum cartea ar fi fost scrisă pentru studenți germani sau americani. Ar fi fost instructivă o astfel de analiză în ce privește evoluția conceptuală în pedagogia românească, cu un discurs deloc neglijabil sub acest aspect.

Excelent apare însă Capitolul III, unde ne sunt revelate „Modele și motive educaționale în creștinism” (p. 73-89), un capitol lăsat „deschis” oricărei cercetări ulterioare.

Odată cu Capitolul IV se intră deja în sfera pe care volumul de față și-l propune în subtitlu. Capitolul IV: „Prefigurări contemporane ale valorilor religioase. Importanță, metamorfoze, implicații” aduce excelente demersuri în analiza raportului cunoaștere - credință - educație. Excelează analiza privind demersurile educative ale artei religioase, religia și kitschul, pedagogia semnelor religios și altele, toate aducând o „boare” de revoltă împotriva falsei pedagogii ridicată la rang de „model cultural” de unii din cei care predau religia.

Capitolul V: „Valențe educative ale valorilor religioase” constituie, după părerea noastră, nu numai miezul științific al lucrării, ci și un veritabil spațiu de meditație asupra a ceea ce este și asupra a ceea ce ar trebui să fie „Didactica Magna” în ceea ce privește educația religioasă. Din nefericire, nici aici conținutul nu acoperă totdeauna subtitlul propus. Multe din aceste subtitluri (de exemplu: „Rolul educativ al Bisericii” sau „Preotul ca educator”), putând constitui excelente teme de doctorat. Ba chiar la subcapitolul: „Valențe educative ale serviciului divin”, răspunsul amplu îl putem afla deja în teza de doctorat a Părintelui Lector Dr. Nicolae Dura: „Propovăduirea și Sfintele Taine”, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1999, 286 p.

Capitolul final: „Concluzii cu caracter teoretic și metodice” (p. 293-300) este un capitol de direcții, de linii de forță în realizarea unei educații competente.

Lucrarea conține și o excelentă bibliografie de real ajutor celor care caută să fie mai buni în ceea ce-i privește ca „oameni ai catedrei”.

În ansamblu, lucrarea se constituie într-un excelent demers de elucidare a punctului de forță în care se află școala românească și Biserica Ortodoxă în încercarea de redresare a educației religioase. Copiii așteaptă încă.

Pr. Asist. Drd. C-TIN NECULA

Luminile virtuții creștine înnobilează viața

Pe traseul unei îndelungate și rodnice cariere didactice, în paralel cu munca la catedră, pr. prof. dr. Sorin Cosma a desfășurat și o ritmică activitate de cercetare științifică vizând unele componente de bază ale teologiei. O parte din contribuții au văzut lumina tiparului în paginile unor periodice teologice, iar în ultimul timp, acumulările de peste vreme sunt date publicității într-o succesiune de cuprinzătoare volume: *Cuvintele ale dreptei credințe* (Arad, 1992, 565 pag.), *Cumpătarea în etica filosofică antică și în morală creștină* (ed. Helicon, 1998, 440 pag.), lucrări urmate de recenta carte intitulată: *Virtutea și razele ei de lumină* (ed. Banatica, 1999, 326 pag.). Această ultimă apariție editorială abordează o varietate de aspecte înscrise pe coordonatele fundamentale ale moralei creștine, supunând analizei, cu preponderență, variate laturi ale virtuții creștine văzute ca un evantai alcătuit din multiple și benefice raze de lumină.

Astfel, întinsul material al cărții, organizat după un plan unitar și coerent, cuprinde aproape patruzeci de referințe (definiri și ample explicări în capitole și subcapitole) la categoria de *virtute*, insistând, printre altele, asupra unor concepte bogate în semnificații, precum: evlavia, păcatul, iubirea, dreptatea, înțelepciunea, cumpătarea, bărbăția.

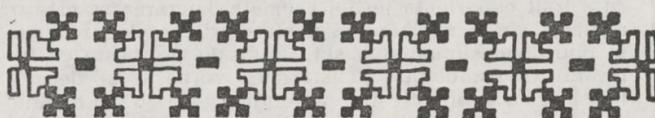
Pe axul tematic al lucrării, un relief aparte îl are capitolul consacrat efectelor benefice ale virtuții creștine prin: smerenie, blândețe, răbdare, rugăciune,

ne, pocăință, stăruință ș.a. În fine, cartea ne oferă o substanțială analiză referitoare la unele aspecte sociale ale virtuții creștine, cu importante puncte de vedere privind patriotismul ca datorie creștină, semnificația morală a jurământului, trăsăturile morale ale sentimentului de prietenie, ale relației în familie ș.a.

Și de această dată, autorul dovedește o aleasă erudiție în domeniu și reconfirmă stăpânirea cu competență a instrumentarului de cercetare științifică. La o lectură atentă, înțelegem că acest valoros studiu de morală creștină este străbătut de o deviză cardinală, și anume că omul își poate trăi viața cum dorește, dar trebuie să se gândească la consecințe. Din această idee incitantă izvorăște firesc varianta optimă: trăirea în virtute conduce la binefăcătorul echilibru moral și spiritual în ansamblu și, respectiv, la sănătate trupească.

De altminteri, atât cărțile anterioare ale dr. Sorin Cosma, cât și aceasta în discuție sunt scrise astfel spre a se realiza o firească comunicare între lumea conceptelor teoretice, a abstracțiunilor livești și trăirea cotidiană individuală și existența comunitară. De aici, accesibilitatea pentru toate categoriile de cititori ca îndreptar moral, spiritual, căci, așa cum rezultă din întregul conținut, acest studiu (de o evidentă densitate ideatică) configurează convingător, într-o manieră seducătoare, portretul moral, ideal al unui bun creștin.

Prof. PETRU CĂLIN

Kosovo — o problemă de azi?

(Urmare din pag. 5-a)

În timp ce la Londra se desfășurau lucrările celor două conferințe (de pace și cea a ambasadorilor), luptele în Balcani continuau. În luna martie 1913, Ianina și Adrianopolul au fost cucerite, iar în aprilie muntenegrenii au reușit ocuparea localității Skoder, unde se pregăteau să-și mute capitala. Europenii, la cererea austrieșilor, au reacționat, trimițând la Skoder trupe. Muntenegrenii au fost nevoiți să părăsească orașul, însă nu înainte de a-l incendia (mai 1913).

Intrucât bulgarii, sprijiniți de austrieți, erau nemulțumiți de faptul că Macedonia fusese împărțită doar între greci și sârbi, au început pregătirile pentru un nou război. Cheia problemei balcanice o constituia România, careia toate statele de sud de Dunăre îi promiteau autonomia culturală a aromânilor. Ba, mai mult, bulgarii au cedat României, în schimbul neutralității, orașul Silistra și autonomia bisericească a aromânilor (care urmau să fie supuși unui episcop propriu), semnând în acest sens un tratat la Petersburg la 9 mai 1913, mediat de Rusia.

În noaptea dintre 29-30 iunie 1913 bulgarii au atacat trupele greco-sârbe din Macedonia, fiind însă respinși. Lovitura de grație le-a fost dată însă de România care, nemaifiind mulțumită doar cu orașul Silistra, dorind întregul Cadrilater, a trecut, la 11 iulie, Dunărea, ajungând, fără să întâmpine nici o rezistență, aproape de Sofia. Țarul Ferdinand a cerut direct regelui Carol I să nu intre în capitală și să pună capăt în acest fel umilinței la care fusese supus poporul bulgar.

Tratatul de pace s-a desfășurat la București (10 august 1913). Bulgaria a pierdut Macedonia, Cadrilaterul și Adrianopolul, dobândind în schimb ieșire la Marea Egee (între râurile Mesta și Marița). Macedonia a fost împărțită între Grecia și Serbia.

În ceea ce privește Albania, în nord a obținut orașul Skoder, dar nu și provincia Kosovo. În toamna anului 1913, albanezii au atacat Serbia, fiind însă învinși. Problema graniței de sud a rămas deschisă. La 11 august 1913 (deci la o zi după încheierea păcii de la București), în ultima ședință a conferinței ambasadorilor de la Londra, s-a decis ca problema munților Pind de nord să fie rezolvată de o comisie internațională, cheia problemei constituind-o aici, precum am arătat mai sus, populația aromână. Abia la 9 noiembrie 1921 a fost tratat granița de sud a Albaniei. Aromânii din Pind au fost cedați Greciei. (M. D. Peyfuss, *op. cit.*, p. 118-119).

Apropie toate țările din regiune au fost nemulțumite de soluționarea la care s-a ajuns în august 1913. Bulgaria nu a ratificat pacea de la București, pregătindu-se pentru un nou război (care de această dată a fost mondial). Serbia dorea anexarea Albaniei, nemulțumită că nu obținuse ieșirea la mare. Albania, la rândul ei, dorea unirea provinciei Kosovo și a vestului Macedoniei.

În anul 1913, în finalul lucrării *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, Iorga dădea dovadă de mult realism, comentând rezultatele celor două războaie balcanice: „Totuși, chestia macedoneană și albaneză sunt primejdia viitorului. Va izbuti Serbia să facă a se primă de populație, mai chemată să se pronunțe decât Europa, dominația ei? Albania va fi ea mai mult decât un avanpost austriac, și Italia o va primi ea în această calitate pe malul opus al Adriaticii? S-ar putea ca aceste chestii să se rezolve mai curând. Dar ele vor trebui să facă parte din marele proces sângeros al lichidației austriece, care se anunță pentru un mai îndepărtat viitor” (p. 377).

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea I. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RAȘINĂREANU a săvârșit următoarele:

- 25 SEPTEMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă în Capela Mitropolitană hirotonind într-un preot pe diaconul Cătălin Dumitrescu pe seama parohiei Sibiu Spitale II. — Seara a slujit Vecernia la Catedrală.
- 26 SEPTEMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii cu hramul „Sf. Nicolae” din parohia Vecerd, prot. Agnita și Sf. Liturghie arhierescă roștind cuvânt de învățătură. P. C. pr. paroh Mircea Stoia a fost hirotesit într-un iconom. — Seara a slujit Vecernia la Catedrală.
- 27 SEPT. - 6 OCT. a.c., — P. S. Sa a-a aflat în Grecia și la Sf. Munte Athos.
- 9 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.
- 10 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de binecuvântare a bisericii „Cuv. Paraschiva” din parohia Hurez, prot. Făgăraș și Sf. Liturghie arhierescă roștind cuvânt de învățătură. Au fost acordate Acte de apreciere P. C. pr. paroh Sicoe Tudor și Consiliului Parohial. — Seara a slujit Vecernia și a roștit predică în biserica „Sf. Nicolae” din Berivoi (Pr. paroh Ioan Puia). În aceeași zi a cercetat și bisericile parohiale din Făgăraș-Cimitir, Săvăstreni, Berivoi Mari și Săsciori, prot. Făgăraș.
- 12 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela Mitropolitană. — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- 13 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba Vecerniei și a Litiei în Biserica „Cuv. Paraschiva” din Sibiu-Triaș (Pr. paroh Ghișoiu Vasile) roștind cuvânt de învățătură.
- 14 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă în biserica cu hramul „Sf. Paraschiva” din Brașov - Groaveri (Pr. paroh Florin Gărlonța), roștind cuvânt de învățătură creștinească. — Seara a slujit Vecernia la Mănăstirea Berivoi, prot. Făgăraș și a cercetat biserica din Pojorta aflată în șantier de pictură.
- 16 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană. — A luat parte la festivitatea prilejuită de atribuirea numelui de „Constantin Noica” Liceului Teoretic din Sibiu, fostul Grup Școlar Sanitar și a sfințit o placă comemorativă. — Seara a slujit și predicat la slujba Vecerniei în parohia Ville Sibului - Sibiu (Pr. paroh Petru Oltean). — A participat la recepția oferită de Episcopia Evanghelică Sibiu cu prilejul vizitei Președintelui Consiliului Bisericilor Evanghelice din Germania, roștind o alocuțiune.
- 17 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii monument istoric „Sf. Arhangheli” din Săcele — prot. Brașov, recent restaurată în interior și exterior și Sfânta Liturghie arhierescă roștind cuvânt de învățătură. P. C. pr. paroh Ioan Voineag a fost hirotesit într-un sachelar. A fost acordat un Act de apreciere Consiliului parohial.
- 18 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de reșfințire a bisericii „Sf. Ev. Luca” din Sibiu, a cărei pictură a fost restaurată, și Sf. Liturghie arhierescă cu prilejul hramului roștind un bogat cuvânt de învățătură creștinească. P. C. pr. paroh Teodor Burcuș a fost hirotesit într-un iconom-stavrofor, iar Pr. Claudiu-Liviu Moisiu într-un iconom.
- 19 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă în Capela Mitropolitană din Sibiu. — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- 21 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a făcut parte din soborul slujitor care a săvârșit Sf. Liturghie în Catedrala Arhiepiscopală din Alba-Iulia cu prilejul zilei Sf. ardeleni, Visarion, Sofronie și Muc. Oprea. — A hirotonit într-un diacon pe teologul Sebastian-Ioan Tocănel. — A vizitat biserica din Gruș-Săliște aflată în șantier de pictură. — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Visarion în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.
- 22 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a luat parte la Vernisaajul expoziției „Monumente dispărute, monumente regăsite” deschisă la Muzeul de Istorie din Sibiu.
- 23 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.
- 24 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica monument istoric „Sf. Treime” din Sibiel, prot. Săliște, roștind cuvânt de învățătură. Cu acest prilej a fost instalat și noul paroh Pr. Ioan Munteanu.
- 25—30 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa, s-a aflat la București la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
- 31 OCTOMBRIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de binecuvântare a bisericii „Sf. Muc. Gheorghe” din Hârseni, prot. Făgăraș și Sf. Liturghie arhierescă roștind cuvânt de învățătură. — A hirotesit într-un sachelar pe P. C. pr. paroh Ioan Petrașcu.

Diacon VASILE AVRAM

Câteva cuvinte

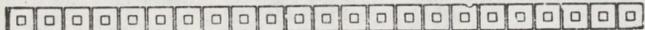
(Urmare din pag. a 5-a)

În principiu, autorii au apreciat corect rolul presei în contemporaneitate — să nu uităm că această a patra putere în stat a dărâmat președinții, — dar, în practică, au gafat din nou. Cu toate bunele intenții ale autorilor manualului alternativ trebuie precizat că într-un manual de istorie, cu dublu rol, formativ și informativ, nu se pot prezenta lecțiile de așa manieră încât să ai impresia că se pune semnul egalității între Ion Brătianu și Ion Cristoiu, între Andrei Șaguna și Andreea Esca. Ca să devină istorie, trecutul trebuie privit cu gravitate și asumat cu seriozitate. Nu suntem adepții explicării exclusiv cu durere a trecutului nostru național, dar nici nu acceptăm varianta unor saltimbanci politici, în căutare de capital electoral în pragul alegerilor din 2000, care nu știu altceva decât să-l exploateze în propriul lor stil, frivol. Trecutul trebuie asumat cu onestitate și, în acest sens, istoricul modern, pentru a-și vaccina cititorii cu minte disponibilă împotriva *istoriilor tendențioase* de ieri și de azi, este obligat să-i pună în gardă asupra faptului că istoria nu este o simplă oglindă a trecutului, ci o interpretare a sa. De aceea, istoricii se duelează între ei — civilizat, academic —, pornind de la cele mai diverse documente și hrisoave, asupra unuiu sau altuia din momentele istorice, în timp ce oamenii politici speculează trecutul, încercând să tragă spuza pe turta lor. Pentru aceștia din urmă există o istorie — nu cea din manuale, alternative sau nu, bune sau rele, acceptate sau neacceptate de specialiști —, o istorie imediată, cea a ultimilor ani, intens disputată politic, în care protagoniștii se biziue pe capacitatea lor de a scrie și mai ales de a rescrie această istorie prin documente de partid și prin analize discutabile istoric, dar foarte productive politic. Cum se poate descurca în noianul de mesaje istorico-politice alegătorilor — adică elevul și tatăl elevului de clasă a XII-a —, căruia nu i se oferă o minimă înțelegere a faptului că istoria nu mângâie dureri imediate și nici nu se lasă cumpărată de mângâierile politicianilor:

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 1 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. consilier administrativ-bisericesc pr. Simion Săsăujan.
- 2 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul avocat Dorin Suciu, decanul Baroului de avocați din Sibiu și pe P.C. consilier juridic prof. dr. arhid. Ioan Floca.
— a primit pe P.C. diacon Susan Mihai cu familia.
- 5 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Tg. Mureș, s-a întâlnit cu I.P.S. Andrei al Albei Iulia.
— a primit pe P.C. pr. Silviu Negruțiu de la Catedrala din Tg. Mureș.
— a primit la Reședință pe arhim. Ioanichie Bălan, de la mănăstirea Sihăstria.
- 7 OCTOMBRIE a.c. — a primit o delegație alcătuită din P.C. Arhid. prof. univ. dr. Voicu Constantin, decanul Facultății de Teologie din Alba Iulia, P.C. pr. prof. univ. dr. Abrudan Dumitru, decanul Facultății de Teologie din Oradea, P.C. prof. univ. dr. Jivi Aurel, lector dr. Ielciu Mircea și lector dr. Grădian Vasile.
- 12 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe pr. Luca Dănilă, fost protopop al Sibului însoțit de P.C. pr. Șebu Gheorghe, actualul protopop.
— a primit pe pr. Simion Săsăujan, consilier administrativ-bisericesc.
- 19—20 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la București.
— a primit pe ing. Mihai Gavriș cu soția și fiica.
- 22 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. arhim. Ezechiel Oancea, consilierul economic al Arhiepiscopiei.
- 26 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul ec. Ioan Mețiu din Săliște.
- 28 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la București unde s-a întâlnit cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, patriarhul ecumenic.
— s-a întâlnit cu P.F. Patriarh Teoctist.
— a primit pe arhim. Grigorie Băbuș.
— a primit pe d-nul Bistriceanu Gheorghe, contabil șef al Arhiepiscopiei Bucureștilor cu soția.
— a avut o întâlnire cu ierarhii ortodocși din Ardeal în vederea dialogului cu Biserica Greco-Catolică.
- 29 OCTOMBRIE a.c. — a participat la lucrările Sf. Sinod, făcând parte din Comisia pentru doctrină, viață monahală și misiune socială.
— a primit pe monahia Benedicta, stăreța așezământului filantropic „Christiana” din București.
— s-a deplasat la Mănăstirea „Constantin Brâncoveanu” de la Sămbăta.
- 30 OCTOMBRIE a.c. — s-a întâlnit la mână „Brâncoveanu” de la Sămbăta de Sus cu arhitecții: Victor Modoran, Ioniță și Alexe Plămădeală în legătură cu construcția „Academiei”.
— a vizitat noua Biserică cu ocazia încheierii lucrărilor de pictură și a recepției acestora.
— a vizitat șantierul Mănăstirii Brâncoveanu, dând îndrumări de continuare a lucrărilor și interesându-se cum decurg ascultările și buna desfășurare a acestora însuși de la părintele econom și părintele stareț.

Pr. VALENTIN SICOE,
secretar eparhial

Veteranii de război

(Urmare din pag. 1)

glia strămoșească fiind așa de puternică încât toate greutățile momentului au fost învinse, bazându-se pe vitejia ostașilor săi, așa cum s-a și întâmplat.

Ordinul istoric al eroului și marelui nostru patriot Mareșalul Ion Antonescu: „ostași, vă ordon treceti Prutul și eliberați pământul românesc al Basarabiei și Bucovinei” a fost primit cu un entuziasm de nedescris. Gândul ce l-a călăuzit pe marele patriot a fost să nu fie la noi în țară teatrul de război și să scape avuția țării de tăvălugul războiului atât de la răsărit cât și de la apus, reușind ca uzinele, fabricile și în special zona petrolieră cu rafinăriile să rămână intacte la terminarea războiului.

La 23 august 1944 România a întors armele împotriva hitleriștilor, care ne-au ciuntit țara, pentru a avea de partea lor armata ungară și pentru a fi mai aproape de petrolul românesc din zona Ploiești, petrol ce alimenta toată mașina lor de război.

În acea zi a început lupta armatei noastre pentru alungarea hortiștilor și hitleriștilor de pe teritoriul românesc.

La 28 septembrie 1944 se eliberează orașul Târgu Mureș, iar la 11 octombrie 1944 se eliberează Clujul. Lupte grele s-au dus lângă orașul Sfântu Gheorghe, la Păuliș și Oarda de Mureș, Oradea, Carei și Satu Mare. La 25 octombrie 1944 a fost eliberat ultimul petic de pământ românesc, reșezându-se bornele de frontieră pe vechile lor locuri, unde au fost puse încă din 1920.

În cei patru ani de război armata țării a luptat pe ambele fronturi înfruntând ierni grele, noroiul din stepa Calmuca până la Stalingrad, apoi gerurile aspre din munții Tatra până la porțile Berlinului. Mulți dintre noi au rămas în pământ străin iar cei ce supraviețuim suntem marcați de invalidități, răni și degerături contractate prin tranșee, care sunt greu de suportat o dată cu înaintarea în vârstă. Cu toate aceste suferințe veteranii își duc cu demnitate viața înaintea, atât cât mai au de trăit și sunt mândri de faptele pe care ei le-au săvârșit pe câmpul de luptă pentru reintregirea hotarelor țării și prosperitatea noastră ca popor, cerând în schimb stima și respectul la care au dreptul.

Și în încheiere:

Noi cei de ieri vă cerem legământ,
Și să-l roștiți cu toată strășnicia,
Că veți sluji cu fapta și cuvântul
Curatul adevăr și omenia
Și veți iubi poporul și pământul
Și tot ce azi se cheamă ROMÂNIA.

ANUNȚ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibului, prețul unui abonament anual la „Telegraful Român”, pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice” de 80 000 lei. Baniș se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; P.S. Visarion Rășnăreanu - episcop-vicar, — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Presa Universitară Clujeană publică cartea: „Din Galeria Marilor Convertiți — Medalioane —”, P.C. Pr. Prof. Ion Bunea, Cluj-Napoca 1998, 277 pag.

Iată ce ne spune în Cuvântul înainte înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului: „Părintele Bunea s-a ferit de capcane. Fără a ignora clasificările, iscusitul biograf le-a impus elasticitatea necesară cercetării teologice ortodoxe, după care o astfel de mutație nu e posibilă (și nici de explicat), fără lucrarea lui Dumnezeu, în lăuntru libertății omului. Chiar și aceea care se numește, de obicei, convertire spontană, precum a lui Pavel, presupune o anume pregătire a momentului, un proces latent și subliminal la capătul căruia se produce ruptura”.

„Asemenea investigații presupun finețe metodologică, iar Părintele Bunea a fost prin excelență, omul rafinamentului intelectual și al subțirilor sufletești”.

S-a născut la 11 septembrie 1906, în Lunca Arieșului (jud. Alba), și a trecut la cele veșnice în 6 iulie 1990.

A avut parte de un proces pe timpul comuniștilor pentru crima de uneltire contra ordinii sociale. În urma recursului pedeapsa se reduce la 5 ani închisoare corecțională, ridicându-i-se și pedeapsa de 7 ani degradare civică.

A fost preot în Someșeni (1964—1969); apoi în Cluj și profesor la Seminarul Teologic din Cluj (1969—1981).

În toți acești frumoși ani Părintele profesor Ioan Bunea a căutat să lase ceva în urmă, și iată că a și reușit prin lucrările sale extrem de valoroase.

● „Fenomenologia conștiinței morale” de P.C. Pr. Prof. Ioan Bunea, Editura Limes, Cluj — 1999, 130 pag. Ediție îngrijită și postfațată de P.C. Pr. Conf. Dr. Stelian Tofană: „Esența lucrării de față a Părintelui profesor Ioan Bunea a concentrat-o în capitolele 6 și 7 intitulate: Conștiința și obligația morală și Elementele constante și variabile ale conștiinței morale. Accentul este pus aici pe faptul că trăsătura și caracteristica fundamentală a legii morale este că ea nu constituie un adevăr menit contemplației, ci unul care cere imperios să normeze activitatea umană, adică să fie pus în practică”.

Lucrarea cuprinde mai multe capitole, cum ar fi: „Patologia conștiinței morale; Valoarea și autoritatea conștiinței morale; Originea conștiinței morale...”.

E o carte de filosofie care se ocupă de problemele omului, trecându-l prin toate curentele filosofice, ale gândirii de la început până azi.

Iată ce spune Ioan Chirilă: „Între judecătorul din afară și cel dinăuntru omului există întotdeauna o distanță impusă de criteriul contractualității, al coerciției. De aceea, judecătorul lăuntric — conștiința — are în sine structura propriei personalități raportată la Chipul după care am fost zidiți. Tot ceea ce este în afara acestui raport poartă numele de vanitate.

Îl credem pe Părintele Ioan Bunea, îl credem pentru că a trăit experiența jertfei asumate. Lucrarea sa este o analiză subtilă și detaliată a structurii ontosului uman în pluridimensionalitatea slujirilor sale. Vorbește cu filosoful, cu psihologul, cu istoricul, vorbește și decantează calea trăirii creștine autentice; este o minunată șansă de a ne liniști în Dumnezeu”.

Această carte este tipărită la aproape zece ani de la trecerea la Domnul a P.C. Prof. Ioan Bunea, de către soția sa Maria Bunea. O recomandăm cititorilor cu dragoste.

● Sfântul Paisie de la Neamț — Cuvinte și scrisori duhovnicești, vol. II, publicate după traduceri vechi revăzute, cu note și comentarii de Valentina Pelin, cu o postfață de Virgil Căndea, editura „Tipografia centrală” (1999, 278 pag.).

Este un volum mare care conține scrisori ale starețului în legătură cu Mănăstirea Neamț și alte locuri cunoscute lui. Se ocupă în special de „rugăciunea inimii” (pag. 127) și multe alte date despre viața Sfântului Paisie de la Neamț.

O recomandăm din toată inima.

● Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradei publică cartea: „Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile Duminicilor și sărbătorilor de peste an”, a P.S. Dr. Ioan Mihăilțan, Episcopul Oradei, 1999, 314 pag.

E o carte plină de idei principale legate de predicile la duminicile de peste an.

Dorim să fie cât mai folosită de către toți preoții și pe cât posibil să nu lipsească din nici o bibliotecă parohială.

● „Psaltirea Preasfintei Treimi și Liturgia Preasfintei Treimi”. Este o carte de spiritualitate alcătuită după modelul psalmilor și merge până la psalmul 300. Dacă n-ar spune-o Mitropolitul Daniel al Moldovei într-un scurt cuvânt la început, n-am ști că autorul se numește frațele Emilian de la Mănăstirea Neamț, pentru că nici într-un loc autorul nu-și spune numele. E de ajuns să numim câteva din capitolele acestei cărți ca să ne dăm seama ce a vrut autorul. De pildă Psalmul 11 intitulat: „Al lepădării de sine, Psalmul 21, Pentru dobândirea faptelor nemănerii și blândeții; Psalmul 35, Pentru urcarea treptelor tăcerii; Psalmul 39, Pentru trecerea fiilor învierii prin poarta unității; Psalmul 84, Al Fiilor învierii către Bunul Părinte al vieții; Psalmul 143, Al așezării

Crucii în inimă; Psalmul 207, Al Bisericii din Smirna; Psalmul 284, Către Maica Domnului, și așa mai departe până la Psalmul 300”.

Mai departe se dă: Liturgia Prea Sfintei Treimi.

E o carte rară, bine scrisă, pe care o recomandăm, monahilor și laicilor.

● P.C. Pr. Teodor Cios publică la Editura Buna Vestire, Beiuș cartea: „Acestea-s sărbătorile Domnului”, iar Cuvântul înainte este semnat de P.C. Pr. Dorel Octavian Rusu.

Este o carte de predici pe care și-o prezintă însuși autorul:

„Omul care nu are sărbători rămâne închis în propriile limite, nemaivând acele semne, puse între Dumnezeu și om, cum le numește profetul Iezechiel (20, 12).

Un astfel de om, vorba lui Blaise Pascal, este un fel de rătăcit în acest colț al universului fără a ști cine l-a așezat aici, pentru ce a venit aici, ce se va întâmpla cu el după moarte.

Cel ce nu-și apreciază sărbătorile, nu le bagă în seamă, iar cel ce nu le bagă în seamă, le uită. Cel care își uită sărbătorile nu le mai cunoaște și, dacă nu le cunoaște, nu le mai are, iar dacă nu le are, le poate lepăda.

Cei care își leapădă sărbătorile sunt ca acei zidari neînțelepți, care dau la o parte pietrele de preț, cum ar spune Sf. Scriptură (Mt. 21, 42).

Sărbătorile creștine ne pun în contact cu veșnicia (M. Eliade), ne duc cu gândul acolo unde strălucesc sfinții, acolo unde iubirea rotește sori și stele, cum încheie Dante Alighieri *Divina Comedie*. Acolo unde sfinții strălucesc ca acei „sori”, mici și mari, din alegoricul tablou al lui Van Gogh, care prin poziția și lumina lor ne călăuzesc spre Izvorul Luminii, spre Dumnezeu”.

O recomandăm cu căldura inimii.

● Petru Boroianu: „Pătimiri Transilvănene”, editura „Înmuguriri” Fălticeni, 411 pag.

Este un roman cu subtitlul „Iubire și dureri”, care se dezvoltă pe 410 pag., care merită să fie citit.

● Am primit cu bucurie Teza de doctorat a P.C. Pr. Stelian Manolache cu titlul: „Dualismul Gnostic și Maniheic din perspectivă teologică”, conducător științific avându-l pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Ică, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, 1998.

Teza aceasta tratează două dintre „teologiile” din primele veacuri, una care s-a numit *gnostică* și alta *maniheică*. Teza se ocupă de apariția acestor curente teologice în istoria creștinismului și le respinge cu argumente bine fundamentate. E un mijloc sigur de bună orientare asupra creștinismului în epoca în care era atât de contestat. Astăzi creștinismul e o doctrină bine definită. E bine totuși ca aceste Teze de doctorat să refacă întregul climat care a dus la clarificarea lui.

Studii ca acestea merită totuși atenția noastră pentru că au trecut prin polemici dure până s-a clarificat învățătura cea adevărată.

Îl felicităm pe Părintele Stelian Manolache pentru asemenea lucrare bine documentată și serios susținută.

● Părintele Nicolae-Viorel Moșoiu și-a susținut Teza de doctorat cu tema: „Dezvoltarea teologică în Traდიე — Viziunea Părintelui Prof. Dr. Dumitru Stăniloae — Sinteze moderne și contextul lor — avându-l coordonator științific pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ion Bria, Facultatea de Teologie Andrei Șaguna Sibiu, 1999.

Este o teză foarte bună care pe lângă că pune la punct Teologia Ortodoxă după Părintele Stăniloae, deschide drumuri spre înțelegerea filosofiei acestuia. Teza e cu atât mai interesantă cu cât ne confruntăm cu unul din cei mai mari filosofi ai creștinismului modern: Dumitru Stăniloae.

Este de remarcă faptul că un student de la Sibiu scrie despre un profesor din București, care însă a fost profesor și rector la Sibiu.

P.C. Prof. Dr. Ion Bria, cu spiritul său exigent, a condus la elaborarea unei teze foarte bune, descoperind astfel un analist de sinteză și recunoaștere, precum este Părintele Nicolae-Viorel Moșoiu.

● Viorel Roman publică: „România și Occidentul”, vizita Papei Ioan Paul al II-lea, Patriarhul Occidentului, la București, 7—9 mai 1999, Universitățile Bremen, 229 pag.

Cuprinde următoarele studii:
Cele 12 alternative ale României; România spre Piața Comună — aspectul teologic al opiniei — Iliescu la Roma; Cine va începe dialogul?; Religiiile — sursa de conflict; — Spre Europa — Rusia, Moldova, România și Occidentul; — Biserica suntem noi — Unitatea creștinismului; — Sfântul Petru sau Sfântul Andrei este patronul României? — Integrarea în „Europa”; — România '97 în viziunea diasporei; — Unirea cu Roma — 1698 și 1998 — integrarea în U.E.; — Vor ieși românii în lume?; Papa Ioan Paul al II-lea la București în anul 1999 — Criza religioasă și politică; Tranziția României — 30 teze privind 1000 de ani de integrare spre Vest.

ANTONIE P.

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.